

Maailmankauppalehti

+ REPU-LIITE

1★07

SASKin Solidaarisuuspäivät
JYVÄSKYLÄSSÄ 21.–22.4.2007

*Koirat kulkee ja karavaani haukkuu
— kalateollisuuden orjat
Perintönä perheyritys ja palmu
Intialainen asuntovelkaloukku*

Julkaisija:

Maailmankauppojen liitto ry
Världsbutikernas förbund rf
Rengonraitti 22 as 1
14300 Renko
puh. 045-670 5645
www.maailmankaupat.fi
liitto@maailmankaupat.fi

Maailmankauppojen liitto ry
Världsbutikernas förbund rf

Maailmankauppalehti on reilun kaupan erikoislehti. Sen tavoite on tiedottaa kansainvälisestä kaupasta ja reilusta kaupasta. Maailmankauppalehti pyrkii herättämään monimuotoista keskustelua ja tuomaan esille vaihtoehtoja ja erilaisia näkökulmia kansainvälisen kaupan rakenteisiin ja talouspoliittiseen kehitykseen.

Kaikki kirjoitukset edustavat kirjoittajien omia näkemyksiä, eivätkä välttämättä vastaa Maailmankauppojen liiton virallista kantaa. Lehden vastuu virheellisestä tai pois jääneestä ilmoituksesta rajoittuu ilmoituksesta maksetun hinnan palauttamiseen. Huomautukset 14 vrk lehden ilmestymisestä.

Lehti ilmestyy vähintään neljä kertaa vuodessa. Tilausmaksu / neljä numeroa on 10 euroa. Tilaus tehdään maksamalla tilaus tiliille 800016-70928507 ja kirjoittamalla viestikenttään tilaajan nimi ja osoite. Osoitteenmuutokset liiton toimistoon.

Julkaisun tuottamiseen on saatu ulkoasiainministeriön kansalaisjärjestöille suunnattua tiedotustukea. Julkaisussa esitetyt näkemykset eivät välttämättä edusta ulkoasiainministeriön virallista kantaa.

Toimituskunta:

Päätoimittaja
Antti Markkanen
antti.markkanen@maailmankaupat.fi
041 454 8912

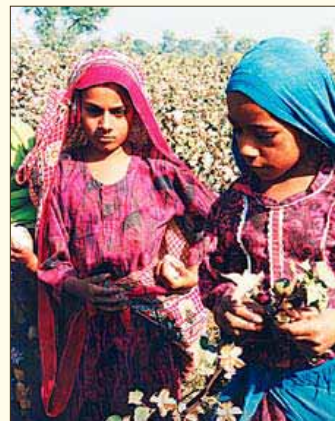
Toimitussihteeri
Anastasia Laitila
anastasia.laitila@kolumbus.fi
045 138 5706

Kati Hjerp
khjerp@ulapland.fi

Repuiliitteen vastaava päätoimittaja
Jenni Hamara
hamara@mappi.helsinki.fi

Taitto: Heikki Sallinen / Logopolis
Paino: I-print, Seinäjoki
Painos: 80 000 kpl
ISSN 1455-6987

Kansi: Työt puuvillapellolla Pakistanissa.
kuva: Helena Lipponen/SASK

Ihmiset, joita ei ole

'K'oirat kulkee ja karavaani haukkuu' -juttu tämän lehden sivulla neljä kertoo kalasta, kalastajista ja kalatehtaista.

Lounasruokaloistamme tuttua niilinahventa nostavat Viktoriajärvestä kalastajat, joita ei virallisesti ole olemassa. Sitäkin vahvemmin on olemassa EU:n tukema, eurooppalaisten ja Tansanian poliittisen eliitin omistama kalateollisuus.

Ilona Junka pohtii palestiinalaisten ja intialaisten käsi-työläisnaisten asemaa sivulla 22. Palestiinalaiset ovat hankalassa asemassa asuessaan köyhää maata, jossa rahana käytetään Israelin shekeleitä ja hintataso määräytyy vauraan miehittäjävaltion mukaan. Saadakseen työpalkalleen saman ostovoiman kuin etelä-aasialaiset sisarensa, heidän pitäisi saada huomattavasti enemmän euroja tuotteistaan. Ja silloin ne eivät käy kaupaksi vientimarkkinoilla.

Siinä missä palestiinalaisperhe tarvitsee 150 euroa kuukaudessa niukkaan perustoimeentuloon, intialaisperheen lasketaan selviävän jotenkin jo alle 30 eurolla. Tosin tuota valtion määrittelemää virallista minimipalkkaa eivät haastattelemani intialaiset pitäneet mitenkään mukavana summuna. Kohtuupalkasta puhuttaessa toiveet lähtivät 100 eurosta ylöspäin.

YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus on vakuuttavaa tekstiä. Luen sitä usein ja se jotenkin auttaa uskomaan ja toivomaan. Tosin ihmettelen miksi, eiväthän ne julistuksen artikkelit ole toteutuneet. Ensi vuonna 60 vuotta täyttävää julistusta voisi yhtä hyvin pitää mustan huumorin huipputuotteena. Kuinka moni julistuksen 30 artikkelista mahtaa toteutua Musilan kalastajien tai Länsirannan palestiinalaisten elämässä?

Antti Markkanen

Kutoja, RTU, Tamil Nadu, Intia. kuva: Kati Hjerp

S I S Ä L T Ö 1 / 2 0 0 7

Visiitti: Risto Isomäki 3

Tänään ajattelin toisin | Poliittinen pilapiirros 3

Koirat kulkee ja karavaani haukkuu 4

Jäsen no 202 5

SASKin solidaarisuuspäivät 6

Vaatteet vai/ ja aatteet? 7

Missä sinun jalkapallosi on ommeltu? 8

Julkisissa hankinnoissa ei uskalleta noudattaa sääntöjä 9

Repu-liite 11-13

Ruokaa reilusti: Kansankeittiö Guatemalassa 14

Kirjat: Hans Tuulimyllynpoika ja Sademetsän kutsu 15

The Minka Trail: Inkojen jalanjäljillä Andien vuoristossa 16

Keski-Kolkatan reilu kauppapaikka | Perintönä perheyritys ja palmu 18

Näin syntyy nahkakukkaro 19

Aj Quen - Reilu mallisto Guatemalasta 20

Reilu kauppa juurillaan 21

Reilu kauppa ei ulotu kaikkialle 22

Velkanäkökulma: Intialainen asuntovelkaloukku 23

Maailmankauppalehti 20 vuotta sitten 23

Sarjakuva 23

Reilun kaupan toimijat 24

Kuva: Tammi

VISIITTI

Mission Impossible?

Ilmastomuutoksen pysäyttämisen on pessimistien mukaan jo mahdotonta. Länsi-Siberian ikirouta-alue on alkanut sulaa. Koko sadan miljoonan hehtaarin jäätyneet tasanko on nyt täynnä pieniä järviä, jotka laajenevat joka kesä. Monet niistä eivät enää jäädy edes talveksi syvemmältä ikiroudasta kuplivien metaanipäästöjen takia. Brittiläisen ilmastotutkijan Euan Nisbetin mukaan ikirouta-alue tuottaa jo nyt suunnilleen saman verran kasvihuonekaasuja kuin Yhdysvallat, jos metaanin ilmastoa lämmittävä vaikutus lasketaan lyhyen ajallisen perspektiivin mukaan.

Ikiroutan sulaminen ei enää voi pysähtyä itsellään, sillä alueen kyky imeä auringonvaloa on kasvanut, ja kasvaa koko ajan sulavesijärvien levittäytessä. Lumi ja jää heijastavat valtaosan auringon säteilystä takaisin avaruuteen samassa muodossa kuin se tuli, siis ilman että se ehtii muuttua infrapunasäteilyksi, jota kasvihuonekaasut kykenevät pyydystämään. Musta suovesi taas imee säteilyä tehokkaasti.

Myös Pohjoisen Jäämeren ja Etelänapamannerta ympäröivien merialueiden kelluvat jäät ovat samanlaisessa syöksykierroksessa. Ne ovat ohuempia kuin ennen, niiden pinta-ala on pienempi ja ahtojäämassojen välissä on aiempaa suurempia sulan veden alueita.

Eli kaikki toivo on menetetty? Ei suinkaan. Lämpenemistä ei enää voi pysäyttää pelkästään vähentämällä kasvihuonekaasujen päästöjä, mutta se on hyvin todennäköisesti mahdollista vielä katkaista poistamalla ilmakehästä osa siihen jo laskemattamme noin 200 miljardista ylimääräisestä hiilitonnista. Tämän pitäisi jälleen kääntää Maapallon termos-taatti viileämpään asentoon, niin että ikiroutan, mannerjäätiköiden ja kelluvien jäiden sulaminen pysähtyy.

Hiiltä voidaan poistaa ilmakehästä kymmenin eri tavoin. Tuon tässä esille vain yhden, mielestäni kaikkein innostavimman mahdollisuuden. Hyvin

Jos se ei olisi, meillä ei varmaankaan olisi antrasiittia, kaikkein puhtaimmin palavaa kivihiiltä.

Amazonasissa ei ole pulaa vedestä eikä auringonvalosta. Kokeet, joissa on kokeiltu terra preta-menetelmän elvyttämistä, ovat siellä tuottaneet hyvin kiinnostavia tuloksia. Maatilkut jotka käsiteltiin sekä lannoitteilla että puuhiilellä tuottivat yhdeksän kertaa enemmän kuin pelkkiä lannoitteita saaneet pellot. Ero ei voi sademetsän ulkopuolella olla yhtä suuri, mutta periaatteessa kaikkia trooppisia maita voitaisiin viljellä tällä tavoin. Terra preta olisi siis erinomainen tapa poistaa ilmakehästä tarvittaessa jopa satoja miljoonaa tonneja hiiltä, negatiivisin kustannuksin. Jos menetelmä auttaa viljelijöitä saamaan suurempia satoja pienemmällä lannoitteiden käytöllä, kyseessä on hyvin kannattava investointi. Puuhiili on tropiikissa hyvin halpaa, jos se tuotetaan järkevällä teknologialla.

Menetelmää kannattaisi kokeilla myös Suomessa. Se voisi meillä muun muassa estää ravinteiden valumista pelloilta sisävesiin ja Itämereen. Haja-asutusalueille voitaisiin ehkä kehittää myös nykyisiä ratkaisuja halvempia, puuhiileen perustuvia jätteiden puhdistusmenetelmiä. Ihmiset säästäisivät paljon rahaa, Itämeri puhdistuisi ja maaperän hiilivarasto kasvaisi.

Monet intialaiset järjestöt ovat kehittäneet erilaisia puuhiiltä hyvällä hyötysuhteella tuottavia järjestelmiä. Eräät pienet mallit toimivat energiaa säästävinä keittoliesinä samalla kuin ne tuottavat puuhiiltä, näin myös hukkälämpö tulee hyödynnettyä tehokkaasti. Tällaisista puuhiiltä tuottavista järjestelmistä voisi ehkä tulla uusi menestystuote myös Euroopan kehitysmaakaupoille. Niiden tuominen Eurooppaan – terra pretan tuottamiseksi – edesauttaisi saman teknologian leviämistä myös Etelässä.

Risto Isomäki

Kirjoittaja on kirjailija ja kansalaisaktivisti.

KOLUMNI

Tänään ajattelin toisin

Osana suurta suunnitelmaa

Guatemalan kutojilla on läpi aikojen ollut suuri osa maan näkyvän kansanperinteen muodostumisessa. Värikäs käsin kudottu kansanpuku, mayakansojen traje, on kansallispuku, mutta eri merkityksessä kuin meidän kansallispukumme. Suomen puvut on kiinnitetty tiettyyn aikaan, eikä niiden ulkoasua enää muuteta. Traje on aikansa kuva, joka peilaa ympäröivää ajan henkeä, alueellisia tapoja ja yhteiskuntaa.

Traje on yhteisöllisyyden ilmaisin, joskus jopa sen mittari. Perinteisimmillään traje voi ilmaista kantajansa ikää, siviilisäätä, varallisuutta, sosiaalista asemaa tai sitoutumista kotipaikaansa. Tietyn paikkakunnan naiset saattavat pitää tietynlaisia huipul-puseroita ilmaistakseen muualla, mistä ovat kotoisin. Jo huipiilin pääntiekin voi kertoa paljon: Comalapan kaupungissa se kertoo naisen siviilisäädystä.

Eri elämäntilanteet edellyttävät erilaisia vaatetusta. Nykypäivän Guatemalan kaupungeissa koodit ovat jo höltyneet, mutta maaseudulla kyläyhteisöt pitävät vielä perinteistään kiinni. Naiset käyttävät kansanpukua enemmän kuin miehet ja lapset, jotka ovat kodin ulkopuolella töissä ja koulussa. Syrjintä on pakottanut osan miehistä jättämään kansanpuvun käytön.

Trajesta voisi puhua instituutiona perinteen sijaan: traje-perinne ja -muoti elävät kaiken aikaa. Jokainen kutoja tai ompelija osallistuu yhteiseen pukutaitteen muovaamiseen väri- ja kuviovalintojensa kautta. Seuraava kutoja yhdistää kuviot taas eri tavalla luovutensa, taitojensa ja vaikutteidensa mukaan. Erikoisinta ja inhimillisintä on, että puku elää mukana tavallisen ihmisen arjen mutkissa, mutta samalla se liittyy yhteisöön. Se on yksilönä osa suurempaa suunnitelmaa.

Trajén selviytyminen teloitusten, vainojen ja sisällissodan riivaamassa Guatemalassa on sinänsä pieni ihme. Allituksen muutoksen alla elävä tekstiiliteollisuus ei pelkää uusia tuulia, vaan suodattaa näkemänsä ja kokemansa. Minulta lokahti suu auki, kun näin erään laukan kankaassa Pepsin tuotteen perinteisellä tavalla riviin kudottuna. Onko tämä kansanperinnettä? Limppari oli kutojalle ollut arkea kuten muukin hänen kutomansa, tai ehkä hän halusi liittää länsimaisen tuotteen ”coolituuta” laukuunsa. Rasististen vastakkainasettelujen ja väkivallan vierellä alkuperäinen kulttuuri saattaa elää rinnan – jopa sovussa – länsimaisen tuottavaran kanssa.

Alussa vertasin trajea taiteeseen, mutta ehkä olisi puhuttava muotoilusta. Olisi mukava ajatella, että nuori muotoilu olisi samantyyppinen kollektiivinen luomus kuin tuhatvuotinen traje. Ehkä ”skandinaavinen muotoilu” onkin. Joskus kuitenkin tuntuu, että meiltä puuttuu se suuri suunnitelma ja halu tehdä yhdessä. Se, että vaikuttuu toisen työstä, koetaan kopiointina, ei yhteisen työn tekemisenä. Tämä johtuu tietenkin siitä, että muotoilijoina myymme kaiken tuottamamme.

Keskitymme niin kovasti tuotteemme personoimiseen ja tuotteistamiseen, että unohtamme tuottavamme jatkuvasti jälkeä kollektiiviseen ”muotoiluinsti-tuution”. Tuotteen merkitys ja sisältöarvo jää helposti pimentoon. Olenko itse pienine mallistoineni osana suurempaa suunnitelmaa? Ja onko minulla oikeus siihen? Ehkä meillä ei ole enää paluuta sellaiseen yhteiseen perinteen tekemiseen, jota Guatemalassa vielä tapaa. Onko meillä koskaan ollutkaan vastaavaa? Tällä hetkellä tavarat tulevat ja menevät niin nopeasti, ettei historia ehdi muodostua.

Suunnittelin lopputyökseni Turun Maailman-kaupan guatemalalaiselle kumppanille vaatemaaliston. Sen kohdalla muotisiklin nopeutta ei ole vielä tarvinnut surra. Guatemalan kiireetön mentaliteetti taisi vaikuttaa minuun liiankin tehokkaasti! Toivoo kuitenkin on. Mikä parasta, ”ihan-sama-en-enää-välitä”-tunne, joka joskus projektityön lopulla ihmisiä vaivaa, on pysynyt loitolla. Ehkä kärsivällisyys vielä palkitaan. Opinnäytetyöni CHIMA. Klädd i identitet tarkastetaan ensi viikolla.

Mari Virtanen

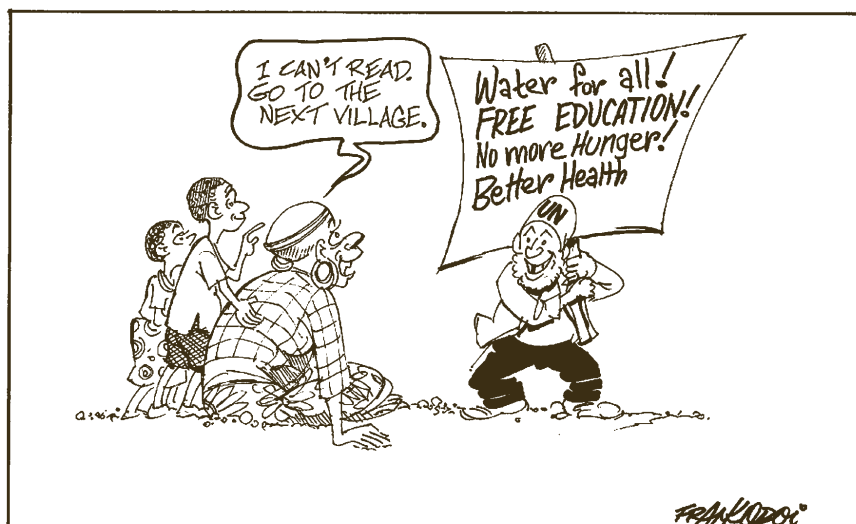
Kirjoittaja vieraili Guatemalassa Turun Maailmankaupan kumppanin Aj Quenin luona 2006. CHIMA-mallisto on hänen lopputyönsä muotoilijan (amk) tutkintoon. Lisää aiheesta sivulla 20.

Nainen tutkii YK:n tunnuksin varustautuneen miehen kylttiä, jossa vaaditaan: – Vettä kaikille! ILMAINEN KOULUTUS! Ei enää nälkää! Parempaa terveyttä – En osaa lukea, mene seuraavaan kylään, hän vastaa.

Frank Odoi (franodoi@email.com) on ghanalainen piirtäjä, joka asuu ja työskentelee Nairobissa. Häneltä ilmestyy keväällä englanninkielinen AKOKHAN fantasiasarjakuva, jota voidaan kysyä Maailman sarjakuvat yhdistykseltä.

PILAPIIRROS

Koirat kulkee ja karavaani haukkuu

Viktoriajärven saarilla kalastajat elävät EU:n tukeman kalateollisuuden orjina. Tansanian hallitus ei ole laillistanut kalastajien asumista suurimmassa osassa saaristoa. Tämä tarkoittaa sitä, että kalastajia ei ole olemassa. Siksi heidän lapsensa eivät tarvitse kouluja. Tansanian keskiluokka kieltää koko todellisuuden, mutta ”Darwinin painajainen” oli ensimmäinen raapaisu pintaa.

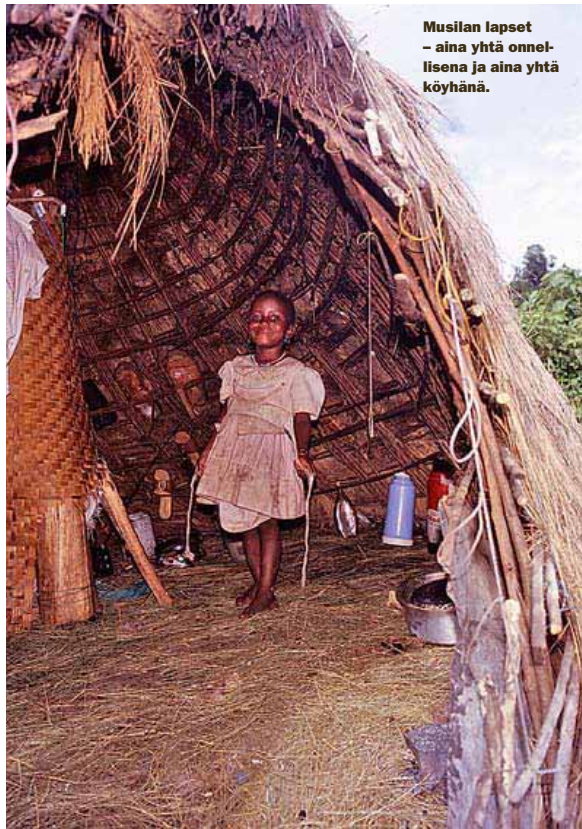
Darwinin painajainen

Dokumenttielokuva ”Darwinin painajainen” tehtiin kolme vuotta sitten Mwanzassa, Viktoriajärven etelärannalla Tansaniassa. Elokuva aiheutti maassa käsittämättömän kohun. Paikalliset lehdet hyökkäsivät sitä vastaan ja väittivät sen vääristelevän todellisuutta.

Elokuvassa kuvattiin kalastajien olosuhteita ja elämää Mwanzan kaupungissa ja sitä ympäröivillä saarilla. Etupäässä kreikkalaisten omistuksessa olevat tehtaat jättävät kaupunkiin joka päivä 40 tonnia kalanperkuujätteitä, josta kaupunkilaiset tonkivat oman osansa ruokapöytään. Kalatehtaat käyttävät hyväkseen kalastajien köyhyyttä ja venäläiset rahtikoneet lentävät kaksi lentoa päivässä Eurooppaan lastinaan niilinahvenfileitä. Useissa kalatehtaissa on omistajina Tansanian poliittista eliittiä. ”Darwinin painajainen” -dokumentin esittäminen on kielletty Tansaniassa.

Painajainen Musilan saarella

Aloitin projektini 2006 keväällä Bukobassa Viktoriajärven läntisellä rannalla. Projektin tarkoituksena on kalastajien itsenäisen toimeentulon parantaminen. Bukoban hiekkarannoilta on puolen tunnin venematka Musilan saarelle, jossa asuu kaksisataa kalastajaa perheineen. Saarella ei ole koulua, ei sähköä, ei yksinkertaisesti mitään muuta kuin hökkelikylä. Kouluikään tulevat lapset lähetetään kyliin peruskouluihin ja vanhemmat hyvin harvoin tapaavat enää lapsiaan. Tytöt päätyvät alkeellisen koulu-

Musilan lapset – aina yhtä onnellisena ja aina yhtä köyhänä.

tusjärjestelmän läpi työnnettyinä keskiluokkaisten perheiden piioiksi ja muutamat pojista saattavat ilmestyä saarelle vuosia myöhemmin.

Musilan saarella kalastajia on kielletty myymästä ainuttakaan kalaa mantereelle. Kalatehdas omistaa kalastajien veneet, verkot, koukut – kalatehdas omistaa kalastajat. Kalas-

tajilta on myös kielletty syöttikalojen pyytäminen koukkukalastukseen. ”Kaladiilerit” toimittavat syöttikalat saarelle samalla kun hakevat saaliinsa tehtaaseen. Virallisesti kalastajille maksetaan yksi euro niilinahvenkilosta. Tuosta summasta vähennetään ensin veneiden ja pyyntivälineiden vuokra. Käytännössä kalatehdas jättää

Tämän pressun pitäisi varmasti olla jossain muualla kuin koristamassa hääseremoniaa.

saarelle juuri sen verran, millä kuvittelee kalastajien pysyvän hengissä.

Painajainen Bukobassa

Itämeren altaan kokoisien järven rannalla on pula kalasta. Tapasin useita paikallisia kavereita, jotka sanoivat tekevänsä kalabisnestä. Heidän bisnessensä on puolimätien ruotojen savustamista ja myymistä Ugandaa myöten. Kaikissa kaupungeissa Viktoriajärven ympärillä olisi paikalliset markkinat kalalle. Tansanian hallitus suosii kuitenkin ulkomaankauppaa, jota tukee myös meidän oma Euroopan unionimme. Muutaman vuoden kuluttua alueella on nälänhätä ja eurooppalaiset toimittajat ryntäävät kuvaamaan kärsiviä lapsia. YK lähettää ruoka-apua ja koko paletti on taas meille kaikille tuttu ja turvallinen – afrikkalaiset kun ovat laiskoja, tyhmiä ja olosuhteetkin ovat niin ankarat.

Saavuini Bukobaan marraskuussa. Silloin torilla ei ollut yhtään niilinahventa myynnissä. Kala on ollut aikaisemmin pääasiallinen ravinto ja valkuaisaineen lähde Bukobassa.

Ensimmäisen kalatilauskseni tein 11.12.2006. Pyysin kalastajia tuomaan saarelta 80 kiloa niilinahventa, paikalliseen hotelliin. Tuota tilausta ei koskaan toimitettu. Kalastajat kertoivat, että he eivät saaneet kalaa. Kalatehtaan ”diilerit” kuitenkin hakivat saarelta 1 400 kiloa ahventa. Kalastajia uhkailtiin jo tuossa vaiheessa. Tilaamani 80 kiloa ilmeisesti häiritsivät tehtaan Euroopan markkinoita.

Seuraavan tilauksen tein 19.12. iltapäivällä suoraan saaren puheenjohtajalle. Lupasin maksaa 30 prosenttia paremman hinnan kuin kalatehdas. Aamuhämärissä kalat tuotiin muovisessa säkissä hotelliin ja samana iltana henkeäni uhattiin. Olin rikkonut tehtaan monopolin markkinatalouden omalla logiikalla.

Painajainen Afrikassa

Kalastajia ei kohdella ihmisinä Viktoriajärven saarilla ja tätä orjatyövoimaa hyödyntävät EU:n tukemat kalatehtaat. Tilanne on meille tuttu jo vuosisatojen takaa. Eurooppalaiset valtiot häätivät aikoinaan paikalliset asukkaat parhailta viljelysmailta. He valjastivat Afrikan maatalouden tyydyttämään omaa häikäilemätöntä ahneuttaan: puuvillaa, sokeria, teetä ja kahvia. Maataloustuotanto kasvoi huimasti monissa maissa. Samanaikaisesti elintarvikkeiden tuotanto väheni.

Hyvässä muistissa meillä on 80-luvun alun Etiopian kriisi. Silloin kuoli muutamassa vuodessa satojatuhansia ihmisiä nälkään. Meille kerrottiin, että kriisin syynä oli kuivuus. Kuitenkin samoina vuosina vietin ennätysmäärä puuvillaa Etiopiasta Eurooppaan. Maataloustuotteiden vienti oli suurempi kuin tuonti, ja maaseutuväestöä kuoli nälkään.

Tilanne Viktoriajärvellä noudattaa samaa kaavaa kuin vuosisatoja kestänyt kolonialismi Afrikassa. Nykyistä kolonialismia kutsutaan vain globalisaatioksi, joka minulle tarkoittaa parempaa infrastruktuuria ryöstää. Useissa Afrikan maissa on jo nyt nähtävissä, että ns. globalisaatio vie maaseutuväestön lähelle feodalismia.

Niilinahven on eurooppalaisille rahaa tuottava hyödyke. Afrikkalaisille jätetään jätteet. Niilinahven on tuhonnut järven ekologisen tasapainon. Siksi ainoa oikea vaihtoehto on troolata se pois.

Mutta miksi tuhota miljoonia euroja Eurooppaan jättävä rahasampo? Kuka siitä välittää jos afrikkalaisilta loppuu ruoka? Heillähän on aina nälkä. Afrikkalaisten nälkä ruokkii tuhansien kehitysapu-uskovaisten armeijaa. Tuolla armeijalla on aseenaan ymmärtävyys, syyllisyydentunto,

Musilan paratiisisaari, mutta ei kalastajille.

sivistys, uskonto, oikeudenmukaisuus, ääretön naivius ja lopulta uskomaan itsekkyys. Rintamalinjan toisella puolella on pörssiäämä tukena modernit aseet ja sivistyneen maailman miltei tylsämieliset hallitukset.

Jatkan projektiani heti kun pääsen maahan takaisin. Viisumini evättiin 7.2.2007, muutamien poliiseilta saamiini mustelmien jälkeen. Maaliskuussa ostan kalastajille omia veneitä ja verkkoja. Koukut kun ovat käyttökeltvottomia ilman syöttikaloja.

Nyt saarella toimii jo päiväkotia ja tulevaisuudessa peruskoulu. Ensin kuitenkin on luotava paikallismarkkinat kalastajille, jotta he pystyvät ylläpitämään koulua. Valtio ei koulua saarelle rakenna, sillä siellähän ei asu ketään.

Useimmiten kehitysapu tekee tuen kohteena olevan väestön riippuvaiseksi avusta, eikä auta heitä selviytymään omin ehdoin. Musilan saaren kalastajat pitää vapauttaa orjuudesta. Paikalliset markkinat odottavat jo heidän saaliitaan. ★

Teksti ja kuvat Ari Rannisto

Terrorismin vastaisen sodan pitäisi olla sotaa nälkää vastaan.

Jäsen no 202

Marangun kylässä, lähellä kaikkien Kilimanjaron kiipeäjien tunteman Coca Cola -reitien alkupistettä on 58-vuotiaan Gipson J. Lyimon kotitila, eekkerin ala Kilimanjaron rinnettä puoleltoista kilometrin korkeudessa. Gipsonilla on Marangu East Co-Operative Societyn jäsenkortti numero 202, joka todistaa hänet yhdeksi varhimmista kylän 1162 osuuskuntajäsenistä.

Gipsonin perusosuuskunta on yksi Afrikan vanhimman osuuskunnan, Kilimanjaro Native Co-operative Unionin 68 jäsenestä. Jäsenviljelijöitä on KNCU:ssa tänään kaikkiaan täydet 60 000.

Gipson Lyimon olemus on harkitseva, vaatimaton ja samalla omanarvontunteinen. Hän on valistunut viljelijä, joka pyrkii varmistamaan toimeentulonsa kaikissa oloissa niin hyvin kuin mahdollista: viljelyssä on maissia, auringonkukkaa, banaaneja, vihanneksia, perunoita, hedelmiä – eläiminä kaksi lehmää, kolme vuohia ja kanoja. Lapsista kuusi vanhinta on omilla ammateissaan eri puolilla maata, nuorimmainen käy yläastetta kotona asuen. Gipsonin, kuten useimpien KNCU:n muidenkin kahvinviljelijöiden, onni on, ettei heidän toimeentulonsa ole pelkän kahvin varassa. Vuonna 2004 Gipsonin kahvisato oli 250 kg, viime vuonna vain 6 kg, tälle vuodelle hän odottaa

noin 120 kiloa. Eikä kahvin maailmanmarkkinahinta välitä paikallisen sadon romahtamisista.

Koko KNCU:n kahvisato oli viime vuonna 1,168 miljoonaa kiloa, odotukset tälle vuodelle noin 1,54 miljoonaa kiloa. Tämä on kaukana viiden vuoden takaisesta 5–7 miljoonan kilon tasosta, mikä sekkin oli jo roimasti alempi 10 vuoden takaisesta normaalista 10 miljoonasta kilosta – tärkein syy viljelijöiden mukaan on viime vuosien saamatta jääneet sateet. Vaikka yksityinen kahvinvälitys on vienyt KNCU:n nykykaupasta lähes 50 %, merkitsee se vuositasolla vain 10–15 % aiempien vuosien normaalisadasta.

Vuoden 2006 sato, 1,168 miljoonaa kiloa kahvia toi KNCU:lle 2 576 946,20 dollarin myyntitulot, Reilun kaupan osuus tästä oli 377 460 kg ja USD 1 109 635,95 – lopusta 791 030 kg:sta markkinahintaista kahvia tuloutui USD 1 467 310,25.

Siunattu kilpailunvapaus

Raakakahvin ostaminen suoraan viljelijöiltä sallittiin Tansaniassa 1990-luvun lopulla ja tämän seurauksena KNCU:n osuus Kilimanjaron alueen koko kahvikaupasta on pudonnut lähes puoleen. Tämän on mielellään nähty todistavan liberaalisuutensa siunausluonteesta ylipäätään. Hyvää on, että KNCU joutuu todistamaan tuottamansa lisäarvo viljelijöille avoimessa järjestelmässä ja että se pääsee samalla eroon monopoliaseman mukanaan tuomista argumenteista ideologisissa hyökkäyksissä.

KNCU päättää satokauden alkaessa viljelijöille tarjoamastaan ennakkohinnasta parhaan maailmanmarkkinahintojen kehityksestä keräämänsä ymmärryksen mukaan ja alkaa ostaa kahvia jäseniltään ja muilta viljelijöiltä tällä hinnalla. Tässä vaiheessa – ja vasta tässä – astuvat yksityiset ostajat markkinoille ja tarjoavat säännönmukaisesti hieman korkeampaa käteishintaa.

Yksityisten kahvinostajien strategia perustuu tähän KNCU:n määrittämään hintatasoon, joka KNCU:n on vähintään keskimäärin saatava koko satokaudelta, ettei se tee tappiota suurelta osin lainavarojen rahoitetulla kahvinhankinnallaan. Jos KNCU pystyy myymään kahvinsa markkinoille ennakkovarjotuaan parempaan hintaan, tilitetään jäsenviljelijöille loppusuorituksena satokauden ylijäämästä kertynyt osuus ja tämä kokonaishinta lähes säännönmukaisesti ylittää reilusti yksityisten ostajien maksaman hinnan.

KNCU:n tärkein vaikutus markkinoilla on tämä markkinatilanteeseen perustuva hinnan määrittäminen, jota yksityisten ostajien on pakko seurata, koska osuuskunnan jäsenverkko levittää tehokkaasti tiedon vallitsevasta hintatasosta viimeisellekin viljelijälle.

Gipson Lyimo sanoo olleensa siinä onnellisessa asemassa, että hänen ei ole ollut pakko taloudellisessa ahdingossa myydä kahviaan yksityisille ostajille välittömän käteisen saamiseksi. Myös viime vuoden vaatimat 6 kg päätyivät osuuskunnan ostopisteeseen.

Uutena lisätoimijana Kilimanjaron alueella on amerikkalainen kansalaisjärjestö, Techno Serv, joka on tehokkaasti organisoitunut alueen parhaat viljelijät ”Quality Coffee Groupeiksi”, saanut luvan näiden kahvin vientiin USA:n Gourmet Coffee -markkinoille. Koska järjestely hyvään markkinataloustapaan hyväksyi vain hyvien tuottajien parhaat kahvit, päätyi Quality Groupin heikompialaatuinen kahvi KNCU:n jäsenosuuskuntien ostopisteisiin. Kun näissä kahviostajista vastaavat sihteerit saavat palkkansa ostetun kahvimäärän mukaan, oli tilanteeseen vaikea saada korjausta ja KNCU joutui tekemään kategorisen päätöksen Quality Groupin jäsenten erottamisesta osuuskunnista ja heidän kahvinsa ostamisen lopettamisesta.

Koettu tilanne on kuitenkin pakottanut KNCU:n kehittämään menetelmiä, joissa viljelijää kytetään paremmin palkitsemaan korkeammasta laadusta. Tällä hetkellä suurimpaan osaan viljelijöitten kahvista voidaan soveltaa karkeaa kahden laatualueen aistinvaraista lajittelua kahvin kyläostopisteessä – täsmällisemmän arvioinnin voi tehdä vain koulutettu kahvinmaistaja, eikä se muutaman kilon eristä olisi mahdollista vaikka henkilökuntaa ja välineitä olisikin – eikä niitä ole. Kahvin ulkonäköön perustuvan luokittelun hintaero on 100 Tansanian shillinkiä kilolta raakakahvia, kun kuluvan satokauden ennakkohinta oli 1800 Tshs (n. 1,10 EUR/kg).

Jottei sortuisi Techno Servin rusinat pullasta -politiikkaan on KNCU:n pakko ratkoa ongelmaa parantamalla koulutuksen avulla kahvin laatua niin, että ohjelmaan osallistuvien viljelijöitten kahvin laatu täyttää vaadittu tavoitteet ja pienemmätkin erät voidaan kerätä yhteen laadun vaarantumat.

Käynnissä olevaan Quality Improvement Projectiin on nyt alkuvaiheessa osallisina yli 6 000 viljelijää ja sen ensimmäisen kahden vuoden

kustannukset ovat 120 000 USD, joista KNCU itse rahoittaa Reilun kaupan lisästä 48 000 USD.

Laatuohjelmaa palvelee toissa vuonna perustettu taimisto, jossa tuotetaan Tanzania Coffee Research Institutin kehittämää uusia kestävämpiä ja satoisampia lajikkeita kahvipen-saiden uusintamiseksi.

KNCU:n tuore luomukahvioletta osoittautuu tulevaisuudessa ehkä osuuskunnan merkittävimmäksi kehityshankkeeksi. Gipson J. Lyimo ja 600 muuta viljelijää Marangu East -osuuskunnasta kuuluvat KNCU:n luomukahvituotannon pioneereihin. Ohjelma alkoi vuodelta 2002 ja ensimmäinen sertifioitu sato, vaatimattomat 30 tonnia saatiin viime vuonna. Tämän vuoden sadoksi ennakoidaan 85 tonnia yhteensä viidestä osuuskunnasta ja 1 100 viljelijältä. Tavoitteena on saada luomutuotannon piiriin 5 000 viljelijää vuoteen 2010 mennessä, jolloin luomusato olisi yhteensä 500 tonnia.

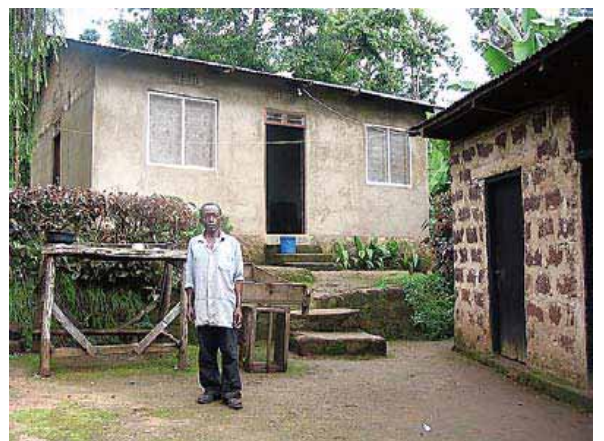
Luomutuotantoon siirtyminen vaatii tavallisesti kolmen vuoden siirtymäkauden, ellei viljely jo ole ollut kemikaaliton, jolloin yksi vuosi riittää.

KNCU:n kunnianhimoinen tavoite on saada 80–90 % jäsenistään sertifioituiksi luomutuottajiksi. Tämä vaatii pieniltä tiloilta hyvää yksituumaisuutta, sillä yksittäistä tilaa ei ole tavanomaisen viljelyn keskellä mahdollista sertifioida luomutilaksi, sillä ympärillä on oltava riittävä suoja-alue.

Luomutuotantoon siirtymistä ohjaa ja rahoittaa Ruotsin kehitysyhteistyövirasto SIDA:n luomutuotantohjelma EPOPA yhdessä hollantilaisen HIVOS-rahaston kanssa.

Kun KNCU:n luomukahvituotanto toistaiseksi on liian vähäistä isompien ostajien jatkuvaan tarpeeseen, on Tampereen kehitysmaakauppa käynyt alustavia neuvotteluja siirtymisestä käyttämään luomukahvia KNCU:n suodatinkahvissaan (Africafé, Kirkkokahvi). Tämä vaatii kuitenkin tarkkaa perehtymistä tarjolla olevaan kahviin, sillä käyttämiämme AA- ja AB-laatuja on luomukahvissakin alle 30 %, minkä vuoksi pitäisi pystyä löytämään sellainen koostumus, että se olisi järkevää ja mahdollista sekä myyjälle että ostajalle. ★

Erkki Aunola

Paviljonkiin 21.–22.4.2007

SASKin solidaarisuuspäivät tulevat

kuva: Jukka Pääkkönen

Vietä solidaarinen viikonloppu Jyväskylän Paviljongissa 21.–22. huhtikuuta! SASKin solidaarisuuspäivillä kuulet, mitä yhteistä on tomaateilla ja jalkapalloilla, miksi kovakaan raadanta ei aina riitä poistamaan köyhyyttä ja miten reilun pelin säännöt saataisiin koskemaan koko maailman työelämää.

Osallistu Reilun pelin futisturnaukseen!

Kantava teema on tänä vuonna ihmisarvoinen työ. Miksi se on tärkeä ammattiyhdistysliikkeelle ja miten ay-liike voi vaikuttaa köyhyyden vähentämisessä? Keitä ovat Espanjan tomaattiviljelijöiden laittomat työntekijät ja mikä sai heidät muuttamaan Afrikasta Espanjaan muovipressujen alle? Synnyttävätkö suomalaisfirmojen investoinnit kunnan työpaikkoja kehitysmaihin?

Luvassa on tuttuun tapaan innostavia keskusteluja ja mukaansatempaavaa kulttuuriohjelmaa. Ja tietenkin Reilun pelin jalkapalloturnaus, valokuvanäyttely Nicaraguan kahvinviljelijöistä ja Vietnamin kengäntekijöistä, Maailmankauppojen esittelypisteet ja vauhdikas yhteinen illanvietto. Kutsumme Sinut mukaan: tule ja tuo ystäväsi ja työtoverisiikin!

Solidaarisuuspäivät on kaikille avoin tilaisuus. Riittää, että olet kiinnostunut tapahtuman teemoista ja tulet paikalle!

Tapahtuman osallistumismaksu on 25 euroa. Sillä pääset kaikkiin tilaisuuksiin ja illanviettoon. Maksu kattaa myös ohjelmaan merkityt ruokailut. Useat ammattijärjestöt tukevat jäsentensä osallistumista: kysy siis asiaa omalta ammattiliitolta.

Katso lisätietoja tapahtumasta ilmoittautu oitis SASKin nettisivuilla!

Solidaarisuuspäivät avataan Paviljongin A-hallissa pelattavalla jalkapalloturnauksella, jonka tunnuskause on "Reilu peli, samat säännöt". Leikkimielinen turnaus kiinnittää huomiota vakavaan asiaan: urheiluvälineitä ja -vaatteita valmistavien tehtaiden työoloihin kehitysmaissa. Reilu peli, samat säännöt -kampanjan takana ovat SASK, Suomen Palloliitto ja Reilun kaupan puolesta ry Repu.

Solidaarisuuspäivien futisturnaus pelataan Reilun kaupan jalkapalloilla. Turnausareenaksi A-halliin viritetään ilmatäytteisillä laidoilla varustettu kenttä. Ottelut käydään non-stop-periaatteella ja 3–4 hengen joukkueilla. Kukin ottelu kestää noin 15 minuuttia, ja uusinnatkin ovat mahdollisia.

Kentällä nähdään värikästä väkeä Reilun kaupan banaaneista huipputason pelimiehiin ja -naisiin. Turnaus on avoin kaikille sukupuoleen, siviilisäätyn tai ikään katsomatta. Vaadimme vain leikkimielistä ja reilun pelin henkeä. Tartu tilaisuuteen: ilmoita kisaan oman työpaikkasi, ammattiosastosi tai kaveriporukkasii joukkue!

Katso lisätietoja turnauksesta SASKin kotisivuilta. Voit myös ilmoittautua Reilu peli, samat säännöt kampanjan yhteyshenkilöksi ja järjestää oman turnauksesi.

Ohjelma

Jyväskylä Paviljonki 21.–22.4.2007

LAUANTAI 21.4.

Klo 10 Reilu peli, samat säännöt -jalkapalloturnaus käynnistyy. Näyttelyt ja esittelypisteet avautuvat, osanottajien aamukahvitarjoilu. Paviljongin A-halli.

Klo 11 **Köyhyyden vähentäminen ja ihmisarvoinen työ:**
Solidaarisuuspäivien avausistunto Wilhelm-auditoriossa
Kansainvälisen työjärjestön ILO:n toimitusjohtaja Kari Tapiola
JHL:n puheenjohtaja Tuire Santamäki-Vuori
Toimitusjohtaja Heikki Pohja

Klo 13–14:30 Lounas ja majoittumistauko, jalkapalloturnaus ja oheisohjelma jatkuvat A-hallissa.

Klo 14 **Tomaattimatka.** Dokumenttielokuva afrikkalaisista siirtotyöläisistä Espanjan tomaattiviljelmillä. Elokuva Suomen-kantaesitys ja siihen liittyvä keskustelu. Tuotanto Taik & TV2 Dokumenttiprojekti. Wilhelm-auditorio.

Klo 15:45 Kahvitauko

Klo 16:15 **Kuusi myyttiä lapsityövoimasta.**
Asiantuntijoiden johdattama keskustelu lasten työssäkäynnistä maailmalla ja siitä miten itse voimme siihen vaikuttaa. Mukana myös Ylen Hyvä. Wilhelm-auditorio.

Klo 17:45 Reilu peli -turnaus ja oheisohjelma jatkuvat A-hallissa klo 19 saakka.

Klo 18–19 Ammattiliittojen jäsentapaamiset Paviljongin ryhmätötiloissa.

Klo 19:30–23 Iltapala ja musiikkipitoiset solidaarisuusillat Paviljongin pääravintolassa.

SUNNUNTAI 22.4.

Klo 10–13:30 Näyttelyt ja esittelypisteet avoinna A-hallissa

Klo 10 **Kunnan työtä kehitysmaihin – suomalaisella rahalla?**
Asiantuntijat ja yritysjohtajat yleisön tentissä suomalaisten yhtiöiden kehitysmaainvestoinneista. Johdantopuheenvuorojen aiheina SITRAn Intia-ohjelma, Metsä-Botnia Uruguayssa ja suomalaiset tekstiiliyritykset Kiinassa. Wilhelm-auditorio.

Klo 11:30 Tauko ja oheisohjelmaa A-hallissa

Klo 12 **Julkinen sektori ja köyhyyden vähentäminen.**
Solidaarisuuspäivien päätösisistunto Wilhelm-auditoriossa.

Klo 13:30 Tapahtuma päättyy.

www.sask.fi

sask

Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus

Vaatteet vai/ja aatteet?

Olen viime aikoina puuhastellut vaateyritysten yhteiskuntavastuun parissa. Monesti on tullut esiin kysymys siitä, miten vaatteet tulisi valita ollakseen eettinen.

Boikotit pahentavat työntekijöiden asemaa tehden heistä työttömiä, joten periaatteessa vaatteet voisi ostaa mistä vain tiukkojen valmistusolosuhteita koskevien kysymysten kera. Näin sanoo tekevänsä ruotsalaisen Rena Kläder-verkoston Joel Lindefors. Mitäköhän itse vastaisin?

Täytyy sanoa, että vaatteiden ostaminen ei ole helppoa. Ostoksilla joutuu tuskailemaan jo tarpeeksi omien laaksojensa ja kukkuloidensa kanssa. Jos ehtoja vielä tiukennetaan, lähennytään mahdottomuutta. Ainakin shoppailu muuttuu aina vain kauheammaksi.

Enemmistöllä suomalaisista on ajoittain vaikeuksia sopivankokoisten vaatteiden ja kenkien löytämisessä. Viidenneksellä vaikeuksia on säännöllisesti. Vaatekaupoissa tulee sellainen olo, että yritykset markkivat liikaa toistensa mallistoja ja mitoituksissa on ajateltu vain pientä kohderyhmää, vaikka luulisi hyviä markkinarakoja olevan eri kokoisille. Oudot ovat markkinatalouden lait. Ostoksilla pitää oikein muistuttaa itselleen, että vika on vaatteissa, ei minussa. Vaatteiden olisi sopeuduttava kuluttajiin, ei toisin päin.

Tilanne muuttui sitten vielä monimutkaisemmaksi sinä päivänä, kun olin menossa puhumaan vaateyritysten vastuusta viidellekymmenelle sisäänostajalle. En halunnut olla puolueellinen millekään niistä yrityksistä, joiden edustajat istuvat yleisössä.

On kerta kaikkiaan poissuljettua, että vaatteistani näkyisi yrityksen logo. Olen kieltäytynyt toimimasta ilmaisena kävelevänä mainoksena. Uskomatonta, että Niken Swoosh oli Pohjois-Amerikan suosituimpia

tatuointien joukossa, ainakin Naomi Kleinin mukaan.

Monta päivää kestäneen epätoivon etsinnän ja kavereille vuodattamisen jälkeen päätin luopua jakkupukujatuksesta. Löysin esitelmäni varten hyvän, täyttävä olovan puseron kotimaiselta käsityöläiseltä.

Jouduin vielä tällä viikolla miettimään suhdettani Pohjois-Koreaan. Aloitin korealaisen kamppailulajin, taekwon don. Pukujen myyjä tuli käymään salillamme. Voima-lehdessä oli juuri tartuttu FinnWatchin vaateselvityksen siihen osaan, jossa mainitaan Luhdan tilanteen näytereitä Pohjois-Koreasta. Mietin etukäteen, mahtavatko puvut nyt olla sitten Pohjois-Koreasta ja pystynkö elämään asian kanssa, jos ne ovat. Jos en pysty,

minua pidetään ehkä hankalana, tai ainakin joudun näkemään lisää vaivaa, kun en hankikaan pukuani samalla kun muut kurssilaiset.

Pukumyyjä marssi saliin kantaan pahvilaatikkoa, jossa luki Made in Korea. Pukujen kääreessä luki isolla Adidas. Äh, en halua niitä Adidas-raitoja, ne ovat aivan kamalia, sanoin kurssikaverilleni. Kysyin myyjältä, missä nämä on tehty. Koreassa, hän sanoi. Ei kai Pohjois-, vaan Etelä-Koreassa, kysyin. Myyjä oli pudottanut vastauksellaan. Ne tulevat Etelä-Koreasta tehtaalta, joka on Adidasen omistuksessa, mutta tehdas ei kannu kuitenkaan Adidasen nimeä. Hän pahoitteli, ettei sattunut muistamaan tehtaan nimeä ulkoa. Saksan kautta ne tulevat Suomeen. Alihankintaketju oli juuri muuttunut, ennen oli toinen valmistaja.

Olipa tyydyttävä vastaus! Etelä-Koreassa työntekijöiden asema on aasialaisella mittakaavalla melko hyvä. Eikä puvussa ollut Adidas-raitoja. ✨

Outi Moilala
outi.moilala@iki.fi

Kirjoittaja tutki SASKin toimeksiannosta FinnWatchille suomalaisia tekstiiliyhtiöitä ja niiden alihankintakäytäntöjä. Juttu FinnWatchin tutkimusraportista löytyy Repuliiteesta. Suomalaisen vaatealan yritysten alihankinnat Aasian halpatyömaista ovat aiheena myös SASKin solidaarisuuspäivillä Jyväskylässä 21.–22.4.2007. FinnWatchin "Vaatteita Etelästä" -selvitys on saatavilla sähköisesti osoitteessa <http://www.finnwatch.org/julkaisut.html>.

**Suomen
tullin työha-
lareita ommellaan
Logonetin tehtaas-
sa Thaimaassa.**

Kuva: Timo Kuronen

Tuomari: Armanin tehtailla ei saa napista

Intialaisen Bangaloren kaupungin oikeusistuon on kieltänyt työntekijäjärjestöjä puhumasta julkisesti ongelmista, joita on esiintynyt useille tunnetuille vaatemerkeille vaatteita valmistavilla tehtailla. Fibres and Fabrics Internationalin (FFI) ja Jeans Knitin tehtaiden tunnetuimpia merkkejä ovat Ann Taylor, Armani, Gap, Guess ja Mexx.

Paikallinen ammattiliitto GATWU on kerännyt työntekijöiden kokemuksia kahden vuoden ajan. Epäkohtia on löytynyt paljon: työntekijöitä on ahdisteltu ja pahoinpidelty, eikä tehtaalla ole huolehdittu asianmukaisista turvatoumista.

GATWU:n puheenjohtaja Ashim Royn mukaan järjestöt ovat valmiita viemään jutun korkeampaan oikeusasteeseen. "Ilmaisu vapautemme rajoittamisen perusteet eivät ole kunnollisia eivätkä kohtuullisia. Ne eivät myöskään ole linjassa Intian perustuslain kanssa. Noudatamme tätä päätöstä, mutta viemme sen saman tien hovioikeuteen Karnatakkaan."

"Ammattiliitto on aina kannattanut neuvotteluratkaisujen hakemista ja edelleenkin ehdotamme FFI:lle, että se suostuisi keskusteluyhteyteen työntekijöiden järjestöjen kanssa tilanteen ratkaisemiseksi", Roy sanoi.

Eurooppalainen Clean Clothes -kampanja ja Hollannin Intia-komitea ovat viime vuoden toukokuusta asti tukeneet viittä intialaista työntekijäjärjestöä näiden pyrkimyksissä parantaa tehtaiden työoloja. Järjestöt pitävät oikeuden päätöstä vakavana takaisuna sananvapaudelle ja yhdistymisvapaudelle Intiassa.

"Sen sijaan että FFI:n johto olisi ryhtynyt rakentamaan vuoropuhelun paikallisten järjestöjen kanssa ratkaisukseen ongelmat, se meni oikeuteen vaiantaakseen järjestöt", sanoi Clean Clothes -kampanjan koordinaattori Esther de Haan.

"Samaan aikaan FFI:n työntekijöiden uhkailu on jatkunut ja joitakin työntekijöitä on pakotettu eroamaan. Työntekijöitä muistutetaan koko ajan siitä, etteivät heidän esimiehensä tule hyväksymään heidän järjestäytymistään ammattiliittoihin", de Haan jatkoi.

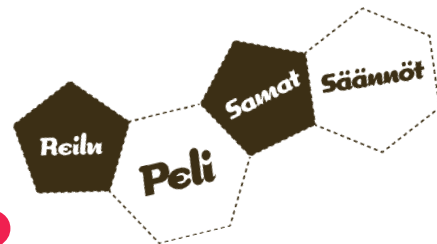
FFI yritti jo tammikuussa ryhtyä oikeustoimiin intialaisia tukevia hollantilaisjärjestöjä vastaan. Clean Clothes -kampanja jatkaa kuitenkin keskustelua tehtaan asiakkaiden kanssa siitä, miten nämä voisivat parantaa alihankkijoidensa työoloja.

Jalkapallo on Suomen suosituin urheilulaji: Suomen Palloliiton jäsenseuroissa rekisteröityjä pelaajia on 110 000. Suomen Gallupin tekemän tutkimuksen mukaan lähes puoli miljoonaa ihmistä harrastaa viikoittain jalkapalloa Suomessa.

Reilu peli, samat säännöt -kampanja kysyy:

Missä sinun jalkapallosi on ommeltu?

Näin suuri har-
rastajajoukko
tarvitsee valtavan määrän
erilaisia välineitä. Tavanomai-
sessa urheiluvälinevalmistuksessa
valmistetuista tuotteista kuluttaja ei
koskaan voi olla täysin varma, millai-
sissa oloissa ne on tehty.

Suomen Palloliiton, Reilun kaupan
puolesta ry:n ja SASKin yhteinen
Reilu peli, samat säännöt -kampanja
kiinnittää huomiota urheiluväline-
teollisuuden työoloihin ja nostaa Reilun
kaupan jalkapallon varteenotettavaksi
vaihtoehtoksi niin seuroille kuin
yksityisille kuluttajillekin.

Palloliiton nuorisopäällikkö Timo
Huttunen korostaa, että kampanja ei
ole kannanotto mitään urheiluväli-

nevalmistajaa vastaan.
”Haluamme tuoda
myönteisessä sävyssä
esiin, että vaihtoehtoja-
kin on,” hän sanoo.

Viime kesänä alkaneen kaksivuotisen
kampanjan yhtenä tavoitteena on
lisätä Reilun kaupan pallojen käyttöä
seuroissa, aluksi junioritasolla. Huttu-
nen ymmärtää mahdollisia ennako-
luuloja uutta tuotetta kohtaan, mutta
on tyytyväinen Reilun kaupan pallo-
jen laatuun. Jo viime kesänä Reilun
kaupan palloja käytettiin kolmessa
Palloliiton junioriturnauksessa: Lahti
Soccerissa, Pietarsaaren Lähivakuu-
tusturnauksessa ja Lappeenrannan
Saimaa Turnauksessa. Tänä kesänä
ohjelmaan tulee pari turnausta lisää.

Edelliskesän tapaan reiluihin palloi-
hin voi tutustua myös monissa muissa
kesätahtumissa.

Tavoitteena kohtuullinen toimeentulo

Jalkapalloteollisuudessa on saatu
paljon aikaan sitten vuoden 1996
skandaalin, kun paljastui, että Englan-
nissa pelatun EM-turnauksen palloja
oli teetetty pakistanalaisilla lapsilla.

Vuonna 1997 aikaansaatun
Atlantan sopimukseen tuli mukaan
58 urheiluvälinevalmistajaa, jou-
kossa muun muassa Adidas, Mitre,
Nike, Reebok ja Puma. Sopimuksen
allekirjoittajat sitoutuivat ostamaan
välineitä vain sellaisilta valmistajilta
ja alihankkijoilta, jotka eivät käytä

lapsityövoimaa. Työvoiman muut
perusoikeudet jäivät kuitenkin sopi-
muksen ulkopuolelle.

Käytännössä alihankkijaketjujen ja
palloteollisuudessa paljon käytettyjen
välikäsen valvominen on hyvin vaike-
aa, ellei mahdotonta. Timo Huttusen
arvion mukaan valtuissa oloissa
tehtyjen pallojen osuus kaikista myy-
dyistä palloista on alle kymmenen
prosenttia. Reilun kaupan jalkapal-
loista tiedetään sataprosenttisen var-
masti, kuka ne on tehnyt, millaisella
palkalla ja missä olosuhteissa.

Maailman kaikista jalkapalloista
arviolta 75–80 prosenttia valmistetaan
Sialkotissa Pakistanissa. Jalkapallojen
ompeleminen on vaativaa käsityötä.
Jalkapallo koostuu 32 kappaleesta,
joiden yhteen ompelemiseen tarvi-
taan noin 700 neulanpistoa. Nopea
ompelija voi päivässä ommella 3–5
palloa.

Pallon laadusta riippuen ompelija
ansaitsee tavanomaisessa tuotannossa
20–30 rupiaa (26–40 senttiä) pallon
laadusta riippuen. Reilun kaupan
jalkapallojen ompelijalle makse-
taan 50–70 rupiaa. Reilun kaupan
periaatteiden mukaisesti ompelijat
saavat työstä korvauksen, joka riittää
kohtuulliseen toimeentuloon.

Kansainvälisen Clean Clothes
Campaign -kampanjan laskelmien
mukaan keskivertoperheessä Pakista-
nissa on 7–10 ihmistä ja yhdestä kol-
meen palkansaajaa. Tällaisen perheen
pitäisi ansaita 10 000–12 000 rupiaa
(n. 125–150 euroa) kuussa voidakseen
kustantaa ruuan, terveydenhoidon ja
lasten koulumaksut.

Hyvinvointia kaikille

”Urheilu on hyvinvoinnin ja hyvän
mielen lähde länsimaissa. Siksi väli-
neiden ja vaatteiden valmistus ei saisi
tuottaa pahoinvointia ja mielipahaa
valmistusmaissa”, sanoo SASKin
hallituksen puheenjohtaja Jarkko Elo-
ranta. Hän painottaa, että kuluttajilla
on valta parantaa urheiluteollisuuden
työoloja.

”Reilun kaupan tuotteet eivät ehkä
ole markkinajohtajia, mutta niillä
on siksi suuri vaikutus, että tällai-
sen tuotteen tullessa markkinoille
muutkin joutuvat tarkistamaan omia
eettisiä ohjeistuksiaan. Ay-liikkeen
kanta on, että työelämän perus-
sääntöjä pitäisi noudattaa kaikkialla
maailmassa, riippumatta siitä, mitä
valmistetaan ja mihin tuotteet me-
nevät”, Eloranta sanoo. Ay-liikkeen
tavoitteena on viime kädessä päästä
keskusteluyhteyteen urheiluvälineitä
valmistavien yhtiöiden kanssa ja myös
päästä valvomaan sitovien sopimus-
ten laatimista. ✕

Anna Berghäll

Reilu peli, samat säännöt

-kampanjateltan voi bongata ensi-
mäisen kerran tänä keväänä ay-väen
kansainvälisessä jalkapalloturnauk-
sessa Lahdessa 24.–25.3. Jyväskylän
solidaarisuuspäivillä 21.–22.4. yleisökin
voi osallistua leikkimieliseen ja reilun
turnauksen pumpattavalla pelikentällä
Jyväskylä Paviljongissa. Kesän kiertue-
ohjelma päivittyy verkkosivulle www.reilupeli.fi, jossa on myös lisätietoja
jalkapallosta, urheiluvälineiteollisuudesta
ja omista vaikutusmahdollisuuksista.

Tärkeintä ei ole voitto, vaan...?

Kansalaisjärjestöjen yhteinen pon-
nistus vaateteollisuuden työolojen
parantamiseksi alkoi keväällä 2004,
Ateenan olympialaisten alla. Kansain-
väliset ammatilliset, avustusjärjestö
Oxfam ja eurooppalainen Clean Clothes
Campaign (CCC) -verkosto muodostavat
Play Fair at the Olympics -kampanjan,
jonka tavoitteena on kiinnittää huomiota
olympialaisissa käytettävien urheiluväli-
teiden ja -välineiden tuotanto-oloihin.

Play Fair at the Olympics – suomeksi
”Reilua peliä olympialaisissa” -kampan-
jan tavoitteena on paitsi saada urheilun
ystävät kiinnostumaan urheiluteollisuu-
den epäkohdista, myös saada aikaan
konkreettisia parannuksia maailmanlaa-
juisella sopimuksella, joka kattaisi koko

urheiluvälineiteollisuuden.

Urheiluyrityksiä edustavaa WFSGI-jär-
jestöä ei kuitenkaan ole saatu innostu-
maan sopimuksesta, joten toistaiseksi
kampanja yrittää saada mahdollisim-
man monta yksittäistä yritystä mukaan
mahdollisimman laajaan sopimukseen.

Seuraavat olympialaiset järjestetään
Kiinan pääkaupungissa Pekingissä
kesällä 2008. Kampanja keskittyy kesä-
olympialaisiin, koska niitä seuraa koko
maailma, ja niissä tarvittavia välineitä
valmistavat kaikkien tuntemat urheilu-
välineiden tuottajat kuten Nike, Reebok
ja Adidas.

Nike on vanhastaan monen tiedos-
tavan kuluttajan boikottilistalla, mutta
yritys on oppinut virheistään ja julkisti

ensimmäisenä koko alihankkijaketjun-
sa. Play Fair -verkosto ei halua suosi-
tella yhtä merkkiä toista eettisempänä,
mutta CCC:n Ineke Zeldenhurst toteaa,
että suurimmilla ja tunnetuimmilla
brändeillä ei enää nykymaailmassa ole
varaa teettää tuotteitaan ala-arvoisissa
olosuhteissa. Kampanja keskittyykin
erityisesti ns. b-merkkeihin, pienempiin
brändeihin kuten Asicsiin, Mizunoon,
Pumaan ja Umbroon.

”Kappa ja Fila ovat näistä merkeis-
tä ainoita, jotka eivät ole osoittaneet
minkäänlaista halua yhteistyöhön”,
sanoi tekstiili-, vaatetus- ja jalkinealan
kansainvälisen ammattijärjestön projek-
tikoordinaattori Doug Miller vierailles-
saan Suomessa tammikuussa.

Myös hallituksilta vaaditaan toimia

Kampanjan kohteena ovat urheiluvä-
lineiden valmistajien lisäksi kansain-
välinen olympiakomitea, kansalliset
olympiakomiteat sekä hallitukset. Play
Fair -kampanjan mielestä nykyinen
urheiluvälineiteollisuuden työntekijöiden
riistäminen voidaan saada loppumaan
vain, kun hallitukset alkavat vaatia
kotimaissa ja kansainvälisesti toimivilta
liikelyrityksiltä vastuullisuutta ja kun
työntekijöillä on mahdollisuus järjes-
tättyä ammatillisesti, jotta he voivat
edistää omia etujaan.

Verkoston tavoitteena on myös,
että tulevaisuudessa olympialaisten

isäntämaan lainsäädännössä toteutuvat
kansainvälisen työjärjestön ILO:n työelä-
män perusoikeudet. Näitä ovat ammat-
tiedistysoikeuksien lisäksi pakkotyön
kieltäminen, syrjinnän kieltäminen, sa-
mapalkkaisuus, sopimus työntekijöiden
vähimmäisistä ja lapsityön pahimmat
muodot kieltävä sopimus. Esimerkiksi
Kiina ei ole ratifioinut pakkotyön kieltä-
vää sopimusta.

Kampanjointi voi monien mielipide-
vankien Kiinassa olla ongelmallista, ja
niinpä esimerkiksi Oxfam ei osallistu
Peking 2008-kampanjaan – järjestö
ei halua vaarantaa Kiinassa toimivia
työntekijöitään. ✕

Anna Berghäll

Julkisissa hankinnoissa ei uskalleta noudattaa sääntöjä

kuva: Timo Kuronen

Jokainen veronmaksaja osallistuu julkisten hankintojen rahoituspuhjan luomiseen. Siispä meillä on myös intressi siihen, kuinka nuo rahat käytetään. Tuo intressi ei kuitenkaan kohdistu vain kustannusten tehokkuuteen. Ihmisiä kiinnostaa nykyisin enemmän myös se, minkälainen on noiden hankintojen alkupelejä ja minkälaista politiikkaa niiden tuotanto ylläpitää.

Verovarilla vaikuttavuutta

Julkisia hankintayksiköitä ovat valtio, kunnat, seurakunnat sekä tahot, joiden toiminnasta yli 50 % katetaan valtion tuella – kuten maanviljelijät ja monet kansalaisjärjestöt. Julkinen sektori ostaa verovaroin paitsi palveluja, myös kulutustavaroita laajalla skaalalla – vaatteita, elintarvikkeita, huonekaluja, tietokoneita, katukiviä. Monet tuotteista valmistetaan halvan työvoiman maissa, joissa ihmis- ja työelämän oikeudet eivät toteudu.

Verovarilla kustannettavien julkisten hankintojen arvo oli Suomessa vuonna 2005 yli 22,5 miljardia euroa – noin 15 % bruttokansantuotteesta. Euroopan unionin tasolla julkisten hankintojen osuus on 16 % euroalueen BKT:stä. Hankintojen kilpailuttamisessa asetetuilla kriteereillä voidaan siis merkittävästikin vaikuttaa mm. kehitysmaiden työoloihin ja tuotantolosuhteisiin. Tällä hetkellä ei kuiten-

kaan ole takeita siitä, ettei verovarilla hankittuja tuotteita lainvastaisesti toimivista ja epäeettisistä tehtaista.

Tarjouspyynnön kynnyksarvo nousee

Voimassa olevan hankintalain perusteella on kilpailutettava valtion rahalla tehdyt palveluhankinnat, joiden veroton arvo on yli 6 000 € ja tavarahankinnat, joiden arvo on yli 3 000 €. Kesäkuussa voimaan tulevassa uudessa laissa tuo kynnyksarvo nousee molempien kohdalla 15 000 euroon.

Kilpailuttamisen voi toteuttaa avoimena tai rajattuna tarjouspyynnönä. Avoimessa kilpailuttamisessa kunta antaa julkisen tarjouspyynnön. Kaikki halukkaat saavat jättää tarjouksensa ja kunta valitsee tarkkojen sääntöjen mukaan kokonaisedullisimman tai halvimman tarjouksen. Rajatusta järjestelyssä taas tarjoukset tulevat pyytää vähintään kolmelta taholta, uudessa laissa vaadittavien tarjousten vähimmäismäärä nousee viiteen ellei soveltuvia ehdokkaita ole vähemmän. Onkin syytä huomata, että kriteerein lisäksi hankintoihin vaikutetaan myös sillä, miltä tuottajilta tarjoukset pyydetään.

Halun ja osaamisen puutetta?

Eettisyyden asettaminen julkishankintojen kriteeriksi on kuitenkin pysähtynyt asiantuntemuksen puutteeseen ja markkinatuomioistuihin pelkoon. Hallinnossa liikkuu huhuja siitä, kuinka EU-direktiivit tai oma lainsä-

däntöme estäisivät eettisyyden tai ympäristöystävällisyyden asettamisen hankintojen kriteeriksi.

EU:n hankintalainsäädännön tarkoituksena on säädellä menettelyä tapauksessa, kun julkisyksikkö ostaa jotakin ulkopuolelta. Säästösten yleisperiaatteita ovat tehokas ja avoin kilpailuttaminen sekä tarjousten tekijöiden tasapuolinen kohtelu. Ostajan tulee valita tarjouksista kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin. Kokonaistaloudellisesti edullisuudesta puhuttaessa voidaan hyvin huomioida hankinnan hinnan lisäksi muita ennalta ilmoitettuja tekijöitä, kuten ympäristö- ja sosiaalisia kriteereitä.

Tarjouspyynnössä ei voida edellyttää yhtä sertifikaattia, mutta sitä vastaavia standardeja tai tiettyä tuotantoprosessia kyllä voidaan. Tarjouskilpailu voidaan rajata vaikkapa luomutuotteisiin, tai siitä voidaan sulkea pois sellaiset toimijat, jotka eivät esimerkiksi noudata ILO:n sopimuksia. Kesäkuussa voimaan tuleva uusi hankintalaki puhuuikin nyt ensimmäistä kertaa suoraan työntekijöiden oloista. Ehdot on kuitenkin asetettava selvästi heti ensimmäisessä vaiheessa, myöhemmin niitä ei voi muuttaa.

Ostajalla on siis paljon laajemmat mahdollisuudet huomioida eettisiä kysymyksiä kuin julkisessa keskustelussa on annettu ymmärtää. Kyse on vain siitä, löytyykö halua ja osaamista noudattaa sääntöjä. ✧

Anastasia Laitila

Ostoksilla verovaroin

Marraskuussa 2006 julkistettiin Finnwatchin laatima tutkimus Ostoksilla verovaroin – julkiset hankinnat kehitysmaista ja niiden eettisyys. Raportti ei ole kaikilta osin mieltä ylentävää luettavaa, mutta siitä löytyy myönteisiäkin esimerkkejä eettien käytöstä julkisyksikköjen hankinnoissa.

Esimerkiksi Barcelonan kaupungin 700 puistotyöntekijän työvaatteisiin kuluu vuositasolla 150 000 €. Kaupungilla oli hyviä kokemuksia Reilun kaupan tuotteiden hankinnasta, joten vuodesta 2005 myös vaatehankinnoille päätettiin asettaa eettisiä vaatimuksia. Tavarantoimittajien kelpoisuuskriteeriksi asetettiin työelämän perusoikeudet ja teknisissä eritelmissä mainitaan erikseen ILO:n sopimukset. Näytöksi vaaditaan alihankkijoista koottua dokumentoitua tietoa, SA8000-sertifikaattia, osallistumista Fair Wear Foundationin toimintaan tai vastaavaa näyttöä, sekä tehtaiden riippumatonta tarkastusta.

Ruotsin puolustusvoimien materiaalilaitos taas on maan suurin valtiollinen hankkija, jonka solmimien sopimusten arvo on vuosittain noin 1,9 miljardia euroa. Nykyisin kaikkien puolustusvoimien tilaamien vaatteiden ja tekstiilien tuotannossa edellytetään sekä kansallisen työläinsäädännön että ILO:n keskeisten sopimusten toteutumista. Sopimuksissa säädetään myös materiaallaitoksen oikeudesta tehdä tarkastuskäyntejä kaikissa tuotantotehtaissa. Sukkia lukuunottamatta materiaalilaitos ostaa vaatteet ja tekstiilit Kaakkois-Aasian maista.

Suomessa mallia eettisten valintojen tekemisessä näyttää Utajärvi, joka sai joulukuussa 2004 ensimmäisenä oikeuden käyttää Reilun kaupan kunta-arvonimeä. Utajärvellä useat julkisyksiköt ovat päättäneet suosia hankinnoissaan reiluja tuotteita.

Lue raportti pdf-tiedostona:

www.finnwatch.org/pdf/ostoksilla_verovaroin.pdf

Kauppasäännöt laittavat lain hengen ahtaalle

Julkiset hankinnat toteutetaan paikallisella päätöksenteolla, mutta raamit ja säätelevä on ylikansallista. Euroopan unionin jäsenmaiden kansallinen hankintalainsäädäntö perustuu unionin tason säädöksiin. Maailman kaupparajajärjestön WTO:n sopimuksilla taas ohjataan mm. EU-tason lainsäädännön muodostumista. WTO:ssa julkisia hankintoja tarkastellaan useasta näkökulmasta: julkishankintoja ja palvelukauppaa säätelevien sopimusten kautta sekä hankintojen avoimuuden näkökulmasta.

Tunnetuimpia julkisia hankintoja koskeva kauppakiista WTO:ssa on USA:n Massachusettsin osavaltion Myanmarin (Burmaan) kohdistama ostoboikotti. Kun sotilasjunta otti Myanmarissa vallan 1988, parikymmentä Yhdysvaltain paikallishallintoa sekä Massachusettsin osavaltio laativat Myanmaria koskevia valikoivia hankintasäädöksiä. Lakien tavoitteena oli estää sotilashallinnon tukeminen verovaroin.

Vuonna 1997 EU ja Japani nostivat asiasta Yhdysvaltoja vastaan kanteen WTO:ssa. EU:n ja Japanin mukaan Massachusettsin lainsäädäntö rikkoi kaupparajajärjestön julkisia hankintoja koskevaa sopimusta. Sopimus kieltää suosimasta paikallisia yhtiöitä ja käyttämästä ympäristö-, ihmisoikeus- tai työolosuhteita julkisten hankintojen valitsemiskriteereinä. Samaan aikaan tapauksesta alettiin käydä USA:n sisäistä oikeutta ja kantajat jäivät odottamaan paikallista ratkaisua.

WTO:n sopimus julkishankinnoista on ristiriidassa EU:n oman lain kanssa, joka sallii tarjouspyynnön tekijän määrittellä hankinnan kriteerit. Kaupparajajärjestön riitojenratkaisussa tapaus Burmasta raukesi, koska asiaa käsittelevää paneelia ei pyydetty jatkamaan työtään. Vaikka tulkinnasta ei tullut linjausta, tapaus on ehkäissyt vastaavanlaisen lainsäädännön syntyä ainakin muualla Yhdysvalloissa.

Kauppaneuvotteluissa on syytä muistaa, että vaikutukset kansalliseen lainsäädäntöön voivat olla kauaskantoisia. WTO:n kauppariitojen kautta luodaan ennakkotapauksia, jotka vaikuttavat paikalliseen lainsäädäntöön ympäri maailmaa. Kanteen nostanut osapuoli ei aina huomioi, että joutuu itsekin noudattamaan samoja sääntöjä.

Anastasia Laitila

Lasten kuuluu leikkiä palloilla, ei tehdä niitä.

Reilun kaupan pallot kehitysmaa- ja maailmankaupoista.

Maahantuonti ja tukku:
Tampereen kehitysmaakauppa,
p. (03) 344 6770
sähköposti: posti@kehitysmaakauppa.org

Puhtaus on puoli ruokaa.

Maailmankaupoista kautta maan.

Palamin maalaisyhteisössä saippua tuo leivän pöytään koko perheelle. Tuoksuvat kasviöljysaippuat valmistetaan Etelä-Intiassa reilun kaupan periaatteita noudattaen. Työntekijöille tarjotaan koti, puhdas vesi, terveydenhuolto ja koulutusta lapsille.

Maailmankaupat — Reilua kauppaa

Africafe pikakahvi – reilun kahvin klassikko

Reilun kaupan Africafeta on myyty Suomessa jo yli 20 vuotta. Africafen valmistuksen ei yksityistämisenä käynyt kuin Turun Sinapin – se säilyi koti-Tansaniassa. Tosin itse pikakahvitehdas siirtyi perheyrittäjien haltuun – omistajina ovat nykyään 66 000 kahvin pienviljelijäperhettä Victoriajärven länsirannikolta. Kuppi kuumaa Tanicalta Bukobasta! Kehitysmaa- ja Maailmankaupoista sekä päivittäistavaraliikkeistä. Maahantuojat: Tampereen kehitysmaakauppa, p. (03) 344 6770, www.kehitysmaakauppa.org

Tilaa
Maailmankauppalehti
Reilun kaupan erikoislehti jo vuodesta 1984.

Kehitysmaiden arki ja työ. Ihmisten tuotteiden takana. Tilaa lehti vuodeksi (4 nroa) maksamalla 10 € lehden tilille 800016-70928507. Kirjoita viestikenttään tilaajan nimi ja postitusosoite.

Kuvat: Teo Goringa 2002 www.vrouwen.net/aiamaia

NUORI VOIMA

TILAA NUORI VOIMA!

Koti- ja ulkomaista runoutta ja proosaa, esseitä, kritiikkiä, haastatteluita. Tutustu uusiin tekijöihin, ajattele ja innostu!

Ilmestyy kuusi kertaa vuodessa. Vuositilauksen hinta on 35 euroa. Nuoren Voiman Liiton jäsenille 20 euroa. ERK:n jäsenille ja opiskelijoille 25 euroa.

"Missään liene toinen lehti, jonka kysymykset lankeisivat opetukselle nuoreen yhtiä syvälle nuoreen henkiseen peltoon?" – UUNO KALLAS

Nuori Voima -lehden tilaus sekä Nuoren Voiman Liiton jäsenyysasiat osoitteesta:
kirsi.kaarela@nuorenvoinnliitto.fi
www.nuorenvoinnliitto.fi

ekokauppa EKOLO

JYVÄSKYLÄ Kauppakatu 13
HELSINKI Porthaninkatu 6
www.ekolo.net

repu-lute

Reilun kaupan puolesta ry

Reilun kaupan puolesta Repu ry pyrkii lisäämään tietoisuutta Reilusta kaupasta. www.repu.fi

Kuva: Päivi Pöyhönen

Vaateyritysten yhteiskuntavastuu kangertelee

Vaatteiden valmistusta Kambodzassa. Kyseinen tehdas ei liity FinnWatchin selvitykseen.

Suomalaisten vaateyritysten sosiaalisesta ja ympäristövastuusta on tuoretta tietoa. Suuret ulkomaiset yritykset ovat FinnWatch-tutkimusverkoston selvityksen mukaan paljon pidemmällä eettisten toimintaohjeistojen saralla kuin suomalaiset.

Toimintaohjeistojen ja niiden valvonnan olisi syytä olla kunnossa, sillä suomalaiset yritykset teettävät vaatteensa maissa, joissa työntekijöiden asema on heikko eikä ympäristönsuojelua juuri ole.

Kotimainen vaatetusteollisuus koki työpaikkojen katoamisen 80- ja 90-lukujen taitteessa. Siitä lähtien suuri osa vaatteista on tullut Suomeen halvemman työvoiman maista. Vuonna 2005 Kiina oli ehdottomasti suurin Suomessa myytävien vaatteiden valmistusmaa. Kehitysmaiden joukosta Suomeen tuodaan vaatteita käytännössä vain Aasiasta.

Selvityksen mukaan suurimmat ongelmat vaatteiden tuotannossa ovat ylipitkät työpäivät ja elämiseen riittämättömät palkat. Työpäivät ovat monesti 12-tuntisia, kuusi tai seitsemän päivää viikossa. Jopa niinkin lähellä kuin Itä-Euroopassa työntekijät venyvät tähän mittaan ja ylikin.

Ompelijan palkalla ei tule toimeen. Esimerkiksi Bangladeshissa tekstiilityöntekijän lakisääteinen minimipalkka on ollut YK:n määrittelemän äärimmäisen köyhyyden luokkaa eli yksi dollari päivässä. Levottomuuksien tuloksena palkkoja ollaan maassa ehkä nostamassa, mutta ainakin toistaiseksi esitetyt ehdotukset ovat pysyneet äärimmäisen köyhyyden rajan tuntumassa.

Myös lapsityövoimaa käytetään vaatteiden tuotannossa paljon. Lisäksi työpaikoilla leijuvat pölyt ja kemikaalit ovat epäterveellisiä.

Kilpailutus pahentaa ongelmia

Finnwatchin selvityksen mukaan tiukka kilpailuttaminen on vaatealalla yleistä. Jopa mallistojen osat kilpailutetaan eri puolilla maailmaa. Tehtaasta kärsivät vuoristoradasta: välillä tilauksia on liikaa ja välillä liian vähän. Jos tehdas ei selviä itse tilauksesta, se alihankkii tuotantoa muilta tehtailta. Tilajalle ei kannata sanoa ei, koska seuraavaa tilausta ei muuten ehkä tule.

Kun tehtävää on paljon, työntekijät joutuvat työskentelemään yöstä myöten. Silloin kun tilauksia on liian vähän, heille ei makseta palkkaa, vaan vain nimellinen elämiseen riittämätön summa.

Toimitusehdot ovat myös ongelma. Vuosikymmeniä sitten oli tapana tehdä tilaukset mahdollisimman aikaisin, mutta nykyisin koventuneen globaalien kilpailun seurauksena

i

FinnWatchin selvityksessä on mukana 13 kotimaista vaatekaupan ja vaatetusteollisuuden yritystä. Teollisuusyritykset tuottavat noin puolet vaatteistaan edelleen itse. Kaikki 13 yritystä käyttävät kotimaisia tai ulkomaisia alihankkijoita.

Stockmann, Seppälä, Texmoda Fashion Group (Moda ja Jim&Jill -myymälät), Halonen, L-Fashion Group (Luhta), Aleksi 13, Vaatehuone, Marimekko, Nanso-Vogue, RTO-Holding (Reima, Tutta), Turo Tailor, Virke (Finnkarelia) ja M.A.S.I Company.

Tuloksia verrattiin kuuteen ulkomaiseen yritykseen: H&M, Lindex, KappAhl, Vero Moda, Jack & Jones ja Selected -myymälät (Bestseller), Dressman ja Carlings (Varner) sekä Zara (Inditex).

Kaikkien FinnWatchin selvityksessä käsiteltävien kuuden ulkomaisen yrityksen toimintaohjeisto oli nähtävillä yrityksen nettisivulla. Selvityksen 13 suomalaisen yrityksen ohjeistot eivät olleet netissä, eikä niitä annettu edes pyydettyä. Monilla kotimaisilla yrityksillä ei ollut minkäänlaista sosiaalisen ja ympäristövastuun ohjeistoa.

Jonkinlaiset ulkopuoliset vastuun toteutumisen tarkastukset oli kaikilla kuudella käsitellyllä ulkomaisella yrityksellä. Parilla ulkomaisella yrityksellä tarkastukset olivat myös riippumattomien järjestöjen vahvistamia. Kotimaisista yrityksistä ulkopuoliset tarkastukset oli vain kahdella. Tiedot perustuvat yrityksiltä saatuihin vastauksiin.

FinnWatchin "Vaatteita Etelästä" -selvitys on saatavilla sähköisesti osoitteessa <http://www.finnwatch.org/julkaisut.html>.

tilauksen tekemistä venytetään viime hetkeen. Tehdas joutuu ottamaan riskin ostaessaan kankaat ja muut tarvikkeet etukäteen ilman vahvistusta tilauksesta.

Huolestuttavinta on selvityksen mukaan se, että tilaajat puristavat vaatetusteollisuutta joka puolella maailmaa koko ajan kovemmin. Kilpailu tehtaiden välillä on raadollista niin Suomen ja Kiinan kuin esimerkiksi Kiinan ja Intian välillä. Brittiläisen Oxfam -järjestön mukaan alihankkijatehtaiden vaateista saamat hinnat laskivat Hondurasissa 23 prosenttia kolmessa vuodessa ja Sri Lankassa 35 prosenttia puolessatoista vuodessa. Kiinasta ulkomaille vietyjen vaatteiden hinnat laskivat keskimäärin 30 prosenttia vuodesta 1997 vuoteen 2002.

Tiukkaa kilpailuttaminen vahingoittaa kehitystyötä. Tilaajilla saattaa olla erilaiset vastuuhjeistot, minkä seurauksena tehtaassa eletään yhtenä päivänä yhden ja toisena päivänä toisen ohjeiston mukaan. Tilaajien puristuksessa olevalla tehtaalla ei myöskään saata olla yksinkertaisesti varaa kalliisiin sertifiointeihin. Parannukset vaativat lisäksi inves-

tointeja ja palkankorotuksiinkin tarvitaan rahaa.

Vaatealan kilpailun kiristyminen näkyy kuluttajalle asti nopeutuneina trendeinä ja halvempina hintoina. Ympäristön kannalta pahimmassa tapauksessa vaatteita lennätetään maasta toiseen trendikkyyden vuoksi.

Ratkaisuna laki ja valvonta

Kansainvälinen ammattiyhdistysliike ja vaatteiden tuotanto-olosuhteita valvovat kansalaisjärjestöt kuten Clean Clothes Campaign pitävät parhaana ratkaisuna työelämän oikeuksien ja ympäristövaikutusten sääntelyä lailla. Lain toteutumisen valvonta on halvemmän työvoiman maissa luonnollisestikin myös tärkeää. Laki olisi ratkaisuna tasapuolinen myös yrityksille.

Lakien ulkopuolelta suurin yksittäinen parannus olisi yhdistysten mukaan työntekijöiden ammatillisen järjestäytyminen. Järjestäytyneet työntekijät pystyvät tarvittaessa vastustamaan tehtaan johdon toimia. He pystyvät myös valvomaan tehtai-

den oloja parhaiten.

Esimerkiksi Kiinassa järjestäytyminen on kuitenkin haasteellista. Maassa saa järjestäytyä, mutta ammattiliitot on hyväksyttävä puolueen hallinnassa olevalla ammattiliitolla.

Boikotti aiheuttaa työttömyyttä

Boikotit eivät ole ratkaisu. Ruotsalaisen Rena Kläder -kampanjan tapauksessa työntekijät eivät ole halunneet boikotteja, koska boikotit aiheuttavat heille työpaikan menetyksen.

FinnWatchin selvitys peräänkuuluttaa suomalaisilta vaateyrityksiltä toimintaohjeistojen kehittämistä ja riippumattoman valvonnan järjestämistä. Lisäksi suomalaisilta yrityksiltä vaaditaan vastuullisuutta pitkien alihankkijasuhteiden ja kohtuullisempien toimitusehtojen muodossa. Raportti suosittaa myös esimerkiksi yhteydenpitoa paikallisiin ammattiyhdistyksiin.

Kuluttajien olisi hyvä suosia sellaisia vaatteita, joita tulee pitäneeksi. Vaatteiden olisi hyvä olla kestäviä, ja niiden olisi hyvä edustaa enemmän

ajatonta tyyliä kuin nopeasti vaihtuvia trendejä.

Outi Moilala

Kirjoittaja on FinnWatchin selvityksen tekemiseen osallistunut tutkija ja vanha Repu-aktiivi.

Repu tarjoaa paikallisryhmilleen mahdollisuuden tilata esityksiä esimerkiksi vaatealan sosiaalisesta ja ympäristövastuusta eri puolille Suomea. Yhteydenotot: toimisto@repu.fi, puh. (09) 565 86817 tai 050-559 7296.

Jarno Tiaisen ja Amnestyn Lost Letters -tuotesarja (kuvassa) oli ensimmäinen suomalainen vaatemallisto, joka on valmistettu Reilun kaupan merkin saaneesta puuvillasta. Nyt myös Nanso on suunnitellut oman reilusta puuvillasta tehdyn vaatemallistonsa ja Finlayson kodintekstiilejä.

i

Vaateyritysten sosiaalisia varmennustarkastuksia tekeviä järjestelmiä

Alullepanijoina yleensä järjestöjä, ammattiyhdistyksiä ja julkishallintoja

- FWF, Fair Wear Foundation -säätiö
Tekee varmennustarkastuksia yritysten koko tuotantoketjuille vuosittain.
- ETI, Ethical Trading Initiative -aloite
Pilottiprojekteja tekevä kehitysorganisaatio, joka tekee myös tarkastuksia. Jäsenenä selvityksen yrityksistä Zara.
- FLA, Fair Labor Association -järjestö
Tekee myös varmennustarkastuksia. Ohjeisto muita neljää löyhempi. Jäsenenä selvityksen yrityksistä H&M.
- WRC, Workers Rights Consortium -yhdistys
Yhdysvaltalaisen yliopistojen lisenssivaatteiden tarkastusjärjestelmä.
- SA8000, Social Accountability 8000 -standardi
Ehkäpä tunnetuin vastuualoite. Tunnettuuteen nähden ongelmana sertifioidujen tehtaiden pieni määrä.

Alullepanijoina yrityksiä

- BSCI, Business Social Compliance Initiative -kriteeristö
Ohjeistona on SA8000-standardi tai sitä löyhemmät vaatimukset.

Suomessa ei ole pelkästään tekstiilien tuotanto-olosuhteiden parantamiseksi omistautuneita järjestöjä. Lähin kansainvälinen Clean Clothes -kampanjan edustaja on ruotsalainen Rena Kläder.

Kuva: Päivi Pöyhönen

Puheenjohtaja haaveilee banaanipuvusta pakkaspäivinä

Sini Maury, 39, on pahasti koukussa Africafé-pikakahviin. Sen voimalla Repun tuore puheenjohtaja tutkii ihmisen muistia Kruununhaassa työhuoneellaan. Vaikka Sini on koulutukseltaan psykologi, hän harkitsi vuosikautia Repun toimintaan osallistumista. ”Pelkäsin, että olen liian vanha. Mutta kun vihdoinkin uskaltauduin Helsinki-ryhmän kokoukseen tuli heti tunne, että olen kotonani”, Sini muistelee.

Sini tahtoo edistää Reilua kaupaa, koska järjestelmä auttaa ihmisiä saamaan sen, mikä heille kuuluu. Hänelle on tärkeää, että kehitysmaiden ihmiset nähdään toimijoina, eikä vain avun kohteina. Ecuadorissa vapaaehtoistoissa ollessaan Sini ehti vierailla Reilun kaupan järjestelmään kuuluvassa banaaninviljelijöiden osuuskunnassa. ”El Guabossa näki, että järjestelmä antaa omanarvon tunnetta ja mahdollisuuden vaikuttaa omaan elämään”, Sini kertoo. Reilu kauppa tuntuu Sinistä luontevalta myös siksi, että kuluttaja voi sen kautta vaikuttaa valinnoillaan konkreettisesti asioihin. ”Monien maailman ongelmien edessä tunnen

Sini Maury toivoo, että tulee muistetuksi helposti lähestyttävänä puheenjohtajana ja ettei mokaa tosi pahasti kaudellaan.

FACT FILE

Sini Maury

- helsinkiläinen muistitutkija
- soittaa alttoviulua
- kihloissa korealaisen miehen kanssa
- tahtoo kehittää Repun koulutustointia

itseni voimattomaksi, mutta Repu antaa mahdollisuuden toimia.”

Reilu kauppa ei kuitenkaan ole ainoa asia, jonka eteen Sini työskentelee. Hän on myös Kehitysmaayhdistys Pääskyjen hallituksessa ja mukana Psykologien Sosiaalisen

Vastuun hankesuunnittelussa.

Repun puheenjohtajaksi Sini päätyi samalla tavoin kuin moni edeltäjänsä. Vanha puheenjohtaja soitti ja ehdotti uutta vastuutehtävää. ”Olin tosi yllätynyt. Epäilin, että otetaanko

minua edes hallitukseen?”, Sini nauraa. Hän mietti asiaa päivän ja tuli

siihen tulokseen, ettei näin hyvälle jutulle voi sanoa ei.

Alku puheenjohtajana on Sinin mielestä ollut kiinnostavaa ja mielekkään tuntuista. Aikaa on kulunut paljon ja opeteltavaa on kasapain. Hienoisena yllätyksenä hänelle tuli Repun toiminnan laajuus ja kampanjoiden määrä. Tuleva vuosi näyttää Sinin mielestä jännittävältä kansainvälisine kuviineen. ”Repulla on esimerkiksi mahdollisuus olla mukana Reilun kaupan merkin lanseeraamisessa Virossa. En ole vielä koskaan pukeutunut banaanin-, appelsiini- tai jalkapallopukuun. Ehkä se tapahtuu Virossa. Haaveilen banaanipuvusta myös kylminä pakkaspäivinä”, Sini paljastaa.

Repun historiassa Sini tahtois tulla muistetuksi puheenjohtajana, joka oli helposti lähestyttävä. Paikallisyhteisöille hän lähettää terveisii: ”Olette Repun sielu ja teette todella tärkeää työtä. Vaikka meno saattaa välillä näyttää Helsinki-keskeiseltä, täällä halutaan työskennellä paikallisyhteisöjen tukemiseksi.”

Jenni Hamara

Reilun kaupan uutisia

Meiran Reilun suosio yllätti

Meiran Reilu -kahvista on tullut Suomen suosituin Reilun kaupan kahvi. Suomalaiset ovat innostuneet Meiran Reilusta niin, että sen myynti on ylittänyt kaikki ennako-odotukset. Suosio on ollut suurta erityisesti pääkaupunkiseudulla.

Meiran Reilua on saatavilla kaikkien kauppariikien valikoimissa. Puolen kilon paketti maksaa kaupakettijasta riippuen 3,10 eurosta ylöspäin. Kupilliselle Meiran Reilua jää hintaa noin 4 senttiä, mikä on kupillisesta alle sentin enemmän kuin niin sanotuissa tavallisissa kahveissa.

Meiran uutuuskahvi viljellään Keski- ja Etelä-Amerikassa. Kahvista maksetaan viljelijöille takuuhintaa 2,66 dollaria (n. 2 euroa) kilolta. Lisäksi viljelijäyhteisöille maksetaan erillistä Reilun kaupan lisää, joka on tarkoitettu elinolojen parantamiseen.

Meiran Reilu -kahvin viljelijät ovat käyttäneet Reilun kaupan lisää mm. terveysasemien, apteekkien ja koulujen perustamiseen, lasten koulutukseen sekä monenlaisiin sähkö- ja vesihuolto- ja parantaviin hankkeisiin. Lisäksi Reilun kaupan lisällä on rakennettu teitä.

Reilun kaupan viinit pysyvästi Chicoravintoloihin

Reilun kaupan viini on jäänyt pysyvästi Chico's-ravintoloiden valikoimiin. Thandi Cabernet Sauvignon Merlot -punaviini oli Chico'seissa kampanjavaihteen viime marraskuussa, ja asiakaspalaute oli niin positiivista, että viini jäi valikoimiin pysyvästi. Punaviini tulee mukaan ravintolakettujen maaliskuussa vaihtuviin viinilistoihin. Sitä saa ravintoloissa kuitenkin jo nyt.

Maaliskuusta lähtien Chico'seissa myydään myös Reilun kaupan valkoviiniä, kun Thandi Chardonnay -viini tulee ravintoloiden viinilistalle. Sekä Reilun kaupan puna-

että valkoviini on valittu myös Chico'sin omiksi talon viineiksi. Lisäksi punaviini on niin sanottu kaatoviini, eli kun asiakas pyytää punaviiniä, hän saa nimenomaan Reilun kaupan Thandi-viiniä.

Thandi-viinejä on tarjolla myös HOK-Elannon Virgin Oil Companyssa.

HOK-Elannon Chico's-kettuun kuuluu 14 ruokaravintolaa pääkaupunkiseudulla.

Sainsbury's-kauppakettu siirtyy täysin Reilun kaupan banaaneihin

Britannian toiseksi suurin kauppakettu, Sainsbury's, vaihtaa myymänsä banaanit kokonaan Reilun kaupan banaaneihin tämän vuoden kesäkuuhun mennessä. Sainsbury'sin päätös on tähän mennessä suurin maailmassa tehty päätös, minkä yksittäinen yritys on tehnyt Reilun kaupan tuotteita koskien.

Sainsbury's myy 2 miljoonaa kiloa banaania viikossa, mikä tarkoittaa noin 10 miljoonaa banaania joka viikko. Jo aiemmin kaikki Sainsbury'sin myymät ruusut ovat olleet Reilun kaupan ruusuja. Sainsbury'silla on noin 17 % osuus Iso-Britannian vähittäismarkkinoista. Sainsbury'sin päätös tuplaa Reilun kaupan banaanien myyntiä Iso-Britanniassa.

Sainsbury'sin päätös ja Iso-Britanniassa muutenkin kasvussa oleva Reilun kaupan banaanien myynti tarkoittavat sitä, että kaikki Winward-saarilla viljeltyvät banaanit voidaan myydä Reilun kaupan

merkkijärjestelmän kautta tämän vuoden loppuun mennessä. Samalla yhä useammat banaaninviljelijät myös Dominikaanisessa tasavallassa ja Kolumbiassa pystyvät myymään banaaneja Reilun kaupan järjestelmän kautta.

Kuntavaikuttamista Ruotsissa

Ruotsissa tutkimuslaitos Fair Trade Center, Reilun kaupan merkijärjestö Rättvisemärkt, paikallinen julkisten alojen ammattiliitto ja Rena kläder -verkosto perustivat keuhällä 2006 kuntavaikuttamiseen keskittyvän Mina skattepengar (Minun verovaran) -kampanjan. Tarkoituksena on saada Reilun kaupan tuotteiden osuus kuntien hankinnoissa kasvamaan. Lisäksi kunnat pyritään saamaan ottamaan tähän mennessä suurin maailmassa tehty päätös, minkä yksittäinen yritys on tehnyt Reilun kaupan tuotteita koskien.

Sainsbury's myy 2 miljoonaa kiloa banaania viikossa, mikä tarkoittaa noin 10 miljoonaa banaania joka viikko. Jo aiemmin kaikki Sainsbury'sin myymät ruusut ovat olleet Reilun kaupan ruusuja. Sainsbury'silla on noin 17 % osuus Iso-Britannian vähittäismarkkinoista. Sainsbury'sin päätös tuplaa Reilun kaupan banaanien myyntiä Iso-Britanniassa.

Sainsbury'sin päätös ja Iso-Britanniassa muutenkin kasvussa oleva Reilun kaupan banaanien myynti tarkoittavat sitä, että kaikki Winward-saarilla viljeltyvät banaanit voidaan myydä Reilun kaupan

Kaupoissa uusia Reilun kaupan tuotteita

Van Houten on tuonut myyntiin uuden Reilun kaupan kaakaojuomajauheen nimeltään **Van Houten Chocolate Drink**. 250 gramman pakkaus sisältää 10 yksittäispakattua annospussia (ä 25 grammaa). Kaakao valmistuksessa on käytetty Reilun kaupan sokeria (40% tuotteen koko sisällöstä) ja kaakaoa (12% koko sisällöstä). Sokeri on viljelty Paraguayssa ja kaakao

Dominikaanisessa tasavallassa.

K-ruokakauppoihin on tullut myyntiin myös uusi Reilun kaupan teesarja. **Forsman Teen** sarjaan kuuluu kuusi erilaista Reilun kaupan teemakua, muun muassa Chamraj Earl grey, Chamraj mansikka ja kaksi rooibos-teetä (Rooibos Naturel ja Rooibos Vanilja). Forsman Tee ostaa mustan teen Intiasta ja rooiboksen Etelä-Afrikasta.

Muitakin uutuksia on. Luontais- ja tuoteliikkeissä, maailmankauppoissa ja muutamissa myymälöissä (ainakin pääkaupunkiseudulla), on jo myynnissä Reilun kaupan puuvillasta valmistettuja **vanutuotteita**. Samoissa liikkeissä on saatavilla myös erilaisia Reilun kaupan **mausteita**, joita ovat mm. pippuri, kurkuma, neilikka, kaneli, vaniljasokeri sekä ruusukokeri.

Nyt myynnissä on taas myös Reilun kaupan **viinirypäleitä**, jotka ovat kahden aiemman talven saavuttaneet suurta suosiota. Siemenettömät rypäleet myydään 500 gramman rasioissa, ja ne viljellään Etelä-Afrikassa, missä Reilu kauppa takaa hedelmätilojen työntekijöille vähintään lainmukaiset palkat ja työajat sekä tukee sitä, että hedelmätilojen omistusta siirretään pikkutilajaa työntekijöille. Rypäleitä on saatavilla Suomessa toukokuun alkupuolelle saakka.

Lähde: Reilun kaupan edistämisyhdistys ja Repu

Kansankeittiö Guatemalassa

Ruokaa reilusti-palsta on perinteisesti esitelty erilaisia Reilun kaupan elintarvikkeita ja erilaisia tapoja valmistaa niitä. Viime vuonna ruokatoimitus päätti alkaa tutustua köyhyysrajalla ja sen alapuolella elävien ihmisten ravitsemukseen. Ruoka on universaali tarve: jokaisen täytyy syödä. Kaikilla ei kuitenkaan ole mahdollisuutta syödä riittävästi ja tarpeeksi ravitsevaa ruokaa. Halvin ruoka ei ole aina ravitsemuksellisesti parasta. Toisaalta ruokakulttuurin globalisoituminen muuttaa ihmisten ruokailutottumuksia ja perinteisen keittiön statusta. Tutustukaamme maailman syrjäytettyjen ihmisten elämään heidän keittiönsä kautta.

Meksikon naapurissa Keski-Amerikassa sijaitseva Guatemala lukeutuu niihin valtioihin, joissa alkuperäiskansat eivät ole vähemmistöä. 12,6 miljoonasta asukkaasta intiaaneja on lähes puolet, heistä valtaosa mayaintiaaneja. Myös Guatemalassa intiaanit kuuluvat pääasiassa köyhään väestönsosaan. Noin 60 % väestöstä asuu edelleen monin paikoin vuoristoisella maaseudulla.

Pienviljelijät tuottavat maissia, papuja ja kurpitsaota kotimaiseen kulutukseen. Alankomailla toimivat plantaasiviljelijät kasvattavat vientiä varten kahvia, puuvillaa, sokeriruokaa, banaaneja sekä lihakarjaa. Pienviljelyn merkittävä kasvu on merkinnyt parhaan maan (osittain myös alkuperäiskansoille kuuluneen maan) haltuunottoa sekä intiaanien halpatyövoimaa plantaaseilla. Köyhän väestönsosan ruokaturva heikkenee, kun vientituotantoon panostus kasvaa.

Guatemalan eliitti on pieni. Useimmat perheet asuvat yhden huo-
neen tiilitaloissa, betonikortteleissa

tai perinteisissä kivistä rakennetuissa asumuksissa. Monissa asunnoissa on maalattia ja tulisijaa, savupiippua ei yleensä ole. Hyvin toimeen tulevat mayat sekä suurin osa mayojen ja eurooppalaisten siirtolaisten jälkeläisistä ladinoistakaan eivät asu juuri suuremmissa taloissa.

Maissi tärkein ruoka

Muinaisten mayojen tärkein viljelykasvi oli maissi, jonka lisäksi kasvatettiin perunaa, papuja, papaijoita, tomaatteja ja avokadoja. Myös kaakao, suklaa, vanilja ja chili ovat kotoisin Keski-Amerikasta. Intiaanien ruokavalioon ovat perinteisesti kuuluneet lisäksi paprika, ananas, kurpitsa, maapähkinät ja bataatti.

Maissi ja pavut kuuluvat edelleen varsinkin maaseudun ihmisten perusruokavalioon, kuten monissa

muissakin Keski-Amerikan maissa.

Maissia syödään eri muodoissa, joista ehkä tunnetuin on maissijauhusta ja vedestä valmistettu tortilla. Guatemalassa tortilloja ei puristeta suoma-

laisten tuntemiksi ohuiksi levyiksi, vaan niistä taputellaan käsin paksuja lehtusia. Tortilla toimii tarvittaessa aterian ”lusikkana”. Ruoka valmistetaan avotulella muuripohjapannun kaltaisessa astiassa tai tulen päälle asetetulla liesimaisella metallilevyllä. Ateriat syödään yhdessä perheen tai yhteisön kanssa vaikka kirkon bingosta voitetuilta räiskyvän värisiltä muovilautasilta.

Maissista valmistetaan myös pinolia, paksua kanelilla maustettua ravinteikasta juomaa, joka tuo varsinkin vuoristossa kaivatua kaloreita. Meksikossa juoma tunnetaan nimellä atole. Maissista syntyvät myös tama-
les, banaanin tai muun kasvin lehteen

käärityt ja niissä paistetut maissinyytit, joiden sisällä on lihanpalanen ja tulista kastiketta.

Arkiruoka ja pikaruoka sekoittuvat

Guatemalassa on naapurimaata Meksikoa voimakkaammin sekoitettu perinnekeittiö ja länsimainen pikaruokakulttuuri. Varakkaampien ladinolain keittiössä eurooppalainen perinne näkyy selvemmin kuin intiaanien. Ranskalaiset ja Coca-cola ovat nousseet arvostuksessa perinnekeittiön ylitse. Virvoitusjuomat ovatkin todella yleisiä, kioskeilta saa joskus pelkällä vesi-sanalla (agua) Cokista.

Intiaanikulttuurin arkiruokaa ovat mm. maissitortillat, mustapavut, röstiperunat, perunoita, porkkanoita ja kurpitsojen sukuun kuuluvasta guiskilista valmistettu vihanneskeitto pepian, kaaliraasteet ja -säilykkeet, ruokabanaani eli platano sekä juhlapäivinä kana. Riisikin on levinnyt lattarikulttuuriin.

Jälkiruokaasi vierailijalle saatetaan tarjota esimerkiksi ”rellenitos de plátano”, banaanimassaan tehtyjä munkkeja mustapaputäytteellä. Joskin Suomessa ruokabanaaneista tekemämme munkit eivät ollenkaan suostuneet kellumaan ja paistumaan vaan hajosivat puoliraaoksi hitusiksi. Ehkä meiltä puuttui joku olennainen ainesosa, kuten sovelletuissa keittiöissä usein käy. Kokeile kuitenkin ihmisessä näitä herkullisia reseptejä!

Tortillas de maíz (maissitortillat)

275 g masa harina -maissijauhoja
2 ½ dl + 2 tl lämmintä vettä

Vaivaa jauhot ja vesi notkeaksi taikinaksi. Jaa taikina haluamasi kokoisiksi palloiksi ja kauli ne pyöreiksi levyiksi. Voit tarvittaessa laittaa taikinan kahden tuorekelmun väliin kaulimisen helpottamiseksi. Paista tortillat ilman rasvaa molemmin puolin paksupohjaisessa paistinpannussa.

Picado de Rábano (retisialsalaatti)

500 g retiisejä
0,5 dl tuoretta, silputtua minttua
1,2 dl appelsiinimehua
0,5 dl sitruunamehua
Suolaa ja pippuria maun mukaan

Viipaloi retiisit, sekoita mehujen ja mausteiden kanssa ja tarjoile sellaisenaan.

Luomuseesamin- sekä -kurpitsansiemeniä maahantuovat mm. Aduki, Makrobios ja Itu-luomutukut.

Luomutomaatteja, -perunaa, -valkosipulia, -sipulia, -kurkkua ja -kasvisliemijauhetta sekä reiluja sitrushedelmiä on saatavilla hyvin varustetuista supermarketeista, kauppahalleista ja erikoisliikkeistä.

Luomumaustepakkauksia (sis. mm. kanelitankoa, neilikkaa ja kuivattua chiliä) tuo maahan Reilun kaupan Tähti.

Pepian-keitto

2 dl raastettua porkkanaa
2 sipulia
2 dl raastettua kurkkua
4 dl raastettua raakaa perunaa
8 tomaattia
4 valkosipulin kynttä
1,5 dl seesaminsieniä
1 dl kurpitsansiemeniä
1 suuri punainen, makea chili
2 pientä tulista chiliä tai 1 rkl chili-jauhetta
2 rkl ruokaöljyä
1 kanelitanko
1 rkl neilikankukkaa
3 maustepippuria
1 dl vehnä- tai maissijauhoja
3 rkl tuoretta silputtua korianteria
1,5 l kasvislientä

Kypsytä porkkanaa, perunaa ja kurkkua 0,5 litrassa kasvislientä. Laita seos syrjään odottamaan. Paahda tomaatteja ja valkosipulia kasarisissa kunnes ne mustuvat. Laita ne toiseen astiaan odottamaan kun paahdat siemenet, chilit ja sipulin tummaksi. Soseuta kaikki paahdetut ainekset ja kuullota niitä öljyssä 5 minuuttia.

Paahda kanelitankoa, neilikoita ja maustepippureita hetki ja sekoita ne kastikkeeseen. Lisää loppu kasvisliemi ja sekoita mukaan jauhot ja korianteri. Keitä kokoon noin 20 minuuttia kunnes keitto paksuuntuu. Lisää tarvittaessa vettä tai jauhoja.

Keiton voi tarjolla myös kastikkeena tapaan riisin ja kanan kanssa.

Anastasia Laitila & Heidi Rytönen

Lisätietoja:

www.taksivarkki.fi/guatemala

Toisenlainen maailma on mahdollinen.

Suomen on nostettava kehitys-yhteistyön määrärahat 0,7 prosenttia bruttokansantuotteesta -tasolle ja taattava kehitys-yhteistyömäärärahojen laadukas käyttö.

Kehitys-yhteistyö ei ole lähelläkään tarkoituksensa toteuttamista, jos sillä tuetaan kotimaisia intressejä.

Määrärahoilla on pyrittävä aidosti köyhyyttä vähentäviin hankkeisiin. Kehitysnäkökulma on huomioitava kaikilla politiikan osa-alueilla, kauppapolitiikasta puolustuspolitiikkaan.

Jenny Lindborg
Yht. yo • www.jennylinborg.fi
Keski-Suomen vaalipiiri

105

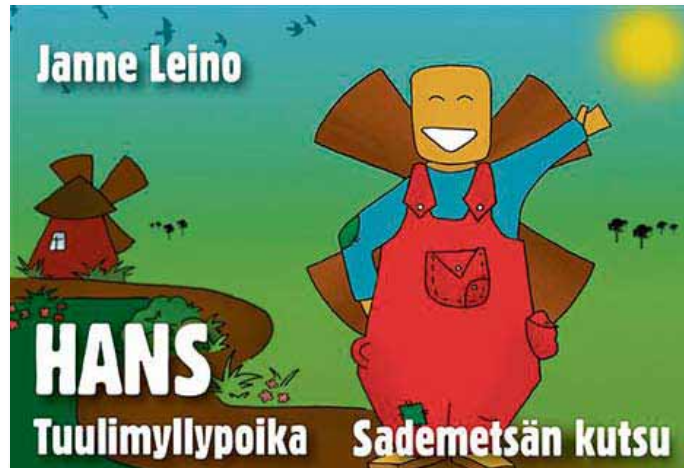
Äänestä.
Eduskuntavaalit 2007
Ennakkoäänestys 7.-13.3.
Vaalipäivä 18.3.

KIRJAT

Hans Tuulimyllypoika ja Sademetsän kutsu

”Otto kertoo matkan aikana, miten suuret traktorit olivat tulleet heidän kotiinsa sademetsään, ja miten moottorisahat kovan metelin säestämänä raastoivat metsää ja katkoivat puita kuin jättiläinen tulitikkuja.”

Lapsille suunnattuja yhteiskunnallisia teoksia ei ole koskaan liikaa, siksi Hans Tuulimyllypoika on tervetullut lisä suomalaisen lastenkirjallisuuteen. Teko on sitäkin huomionarvoisempi, koska julkaisijana on pieni Kustannus HD. Kirjaan on selvästi panostettu, koska ulkoasultaan se on varsin näyttävä. Tarinan on kirjoittanut farmasian tohtori ja muusikko Janne Leino. Kuvitus puolestaan on Susanna Niemisen käsialaa. Parin yhteistyö näyttää sujuvan mukavasti: tarina ja kuvat sopivat hyvin yhteen, mutta molemmissa on selkeä, oma tyylinsä.

Hans Tuulimyllypojan seikkailut ovat ekologinen satukirjasarja 4-10-vuotiaille lapsille. Hans ystävineen seikkailee luonnossa, joka ei aina voi niin hyvin. Tässä sarjan ensimmäisessä osassa Hans pelastaa Otto kolibrin perheen ja muitakin eläimiä Amazonin sademetsässä. Lisää tarinoita on tulossa, joten Brasilian seutu tuskin jäänee ainoaksi vierailukohteeksi.

Kirjan kohderyhmän valinta on varsin erikoinen. Nelivuotiaalla on hyvinkin erilainen tapa katsoa maailmaa kuin kymmenvuotiaalla. Vaarana on se, että tarinasta tulee helposti joko tylsä kymmenvuotiaalle tai sitten liian vaikeaselkoinen nelivuotiaalle. Leino kiertää tämän ongelman tekemällä kompromissin: tarina on helppo, mutta aihe ei. Toisaalta kieltä olisi voinut hioa. Mikäli lapsi lukee kirjaa itse, ei ole hyvä, että siinä vilahtelee virheitä. Näinkin lyhyen kirjan oikolukemisen ei luulisi olevan iso juttu.

Kuvitus puolestaan on pelkistettyä ja värisävyiltään tummaa. Tämä on myös kaksiteräinen miekka, sillä selkeys sopii pienille lapsille, mutta vähän vanhemmat saattavat kaivata enemmän yksityiskohtia. Toivottavasti Niemisen rohkeus kasvaa seuraavissa osissa, kykyjä hänellä varmasti on.

Aihetta ei voi moittia, sillä Amazonasin sademetsien kohtalosta ja tilasta puhutaan aivan

liian vähän, varsinkin lapsille. Toisaalta voidaan kysyä, miten suomalaislasten huoli sademetsän kohtalosta vaikuttaa tilanteeseen. Erityisesti pisti silmään se, ettei missään kohti kirjaa kerrota hakkuiden syistä: yhtiöt vain hakkaavat ja polttavat sademetsät ansaitakseen rahaa. Lapsia ei saa koskaan aliarvioida, hekin haluavat tietää ja ymmärtää syitä. Miten tehtaast saavat rahansa puiden kaatamisella jää epäselväksi. Kuinka lapsi voi välttää sademetsästä tuhoavia tuotteita, jos hän ei tiedä, mitä ne ovat?

Toinen asia, josta en aikuisena pitänyt, oli Hansin ratkaisumalli sademetsien hakkaamisongelmaan. Sen sijaan että hän olisi yrittänyt keskustella työntekijöiden kanssa tai nostattaa asiasta kohua, hän tekee aivan toisin. Muutaman uhkavaatimuksen jälkeen työmaasta on jäljellä vain liejua, johon kaikki metsäkoneet ovat uponneet. Onko tämä ratkaisumalli, jota lapsille kannattaa opettaa? Erityisesti, kun syytä metsän tuhoamiselle ei ole kerrottu. Kirja opettaa, että yksipuolinen ratkaisu voi olla oikea, vaikka näinhän ei tietenkään ole. Toivottavasti sarjan seuraavat osat tarjoavat muitakin keinoja selvittää ympäristöongelmia.

Sinällään tuulimylly on hauska keksintö päähenkilöksi. Hollannin alangot ovat yhtä aikaa sopivan tuttu ja sopivan eksotinen paikka, jotta lapset innostuisivat Hansista ja hänen elämästään. Muutenkin ajatus aamulla töihin menevistä tuulimyllyistä saa hymyn huulille. Toinen päähenkilö on Viktor, imevä hyttynen – erikoinen ratkaisu sekin (varsinkin, kun imevät hyttysen ovat kaikki naispuolisia). Henkilövalinnoissa Leinoa ei voi ainakaan syyttää yksitoikkoisuudesta tai mielikuvituksettomuudesta.

Jos minulla olisi lapsia, lukisin heille kyllä Hansin tarinoita – mutta sen lisäksi valmistautuisin vastaamaan kysymyksiin, joita lapset varmasti esittäisivät. Ehkä se on ollut myös tekijöiden tarkoituksena, sen näemme seuraavista osista. ✱

Mika-Petri Lauronen

Kirjoittaja on tamperelainen kirjoittaja/kriitikko.

Janne Leino & Susanna Nieminen: Hans Tuulimyllypoika ja Sademetsän kutsu. Kustannus HD 2006. 36 sivua.

Lue aikaisempia arvosteluja internetistä osoitteesta <http://www.maailmankaupat.fi/lehti>

Jasmiinilla maustettu musta irtotee

on pakattu kauniiseen metallirasiaan. Korkealaatuinen tee tulee pieneltä Gordonin tilalta Sri Lankasta. Jasmiiniteen maussa on kevään herkkyyttä ja teen lämpöä!

Maahantuoja ja tukku:
Reilun Kaupan TÄHTI
(03) 7734 323
Kehitysmä- ja Maailman-
kaupoista sekä hyvin
varustetuista päivittäis-
tavaraliikkeistä.

ILMASTONMUUTOS SEIS!

Jätetään
lapsillemmekin
mahdollisuus

Arjo Heinsola
KOKEMUSTA
ASiantuntemusta
TAITOA
TAHTOA

Vihreät De Gröna

JOTTEI TOTUUS UNOHTUISI

69

**Uusiutuvien
energioiden
asiantuntija**

www.arjoheinsola.net

MERKUR-PANKKI - yleishyödyllinen luottolaitos, info@merkurbank.net, www.merkurpankki.net, puh 09-8252303

Avoimuus. Yhteisöllisyys. Ekologisuus.
Sosiaalisuus. Monipuolinen kulttuuri.

The Minka Trail

Inkojen jalanjäljillä Andien vuoristossa

Minka Wasin varasto Limassa, Perun pääkaupungissa, pursuaa eri kokoisia pahvilaatikoita, sillä tavaratoimitus on juuri lähössä Belgiaan. Ennen kuin pitkä matka alkaa kuorma-auton lavalla kohti Callaon satamaa, laaduntarkkailijat puhaltavat kokeeksi jokaisen okarinan, perulaisen savipillin, ja pakkaavat ne huolellisesti yksitellen kuljetusta varten. Toisessa huoneessa naiset viimeistelevät suloisia alpakan villasta neulottuja nalleja, joihin kiinnitetään Minkan tuotemerkki laadun ja Reilun kaupan ehtojen takeeksi.

Minkan asiakassuhteiden hoidosta vastaava Kusi Ruiz kertoo, että tuotteet tulevat Liman keskusvarastoon yli 60 eri puolilla Perua sijaitsevista tuottajayhteisöstä. Eniten tuottajia on kuitenkin Andien vuoristossa Perun eteläosassa, josta tulevat myös Minkan tärkeimmät myyntituotteet: neuleet ja keramiikkaesineet.

Ensimmäinen reilu matkailuhanke

Vuonna 2000 Minkan italialaisen kauppa-kumppanin CTM:n vapaaehtoiset työntekijät kertoivat, että he halusivat tuntea paremmin myymänsä tuotteiden alkuperän. He pyysivät Minkalta apua vierailun järjestämiseksi tuottajayhteisöihin. Perinteinen turismi hyödyntää häpeämättä alkuperäiskansojen kulttuuria ja tuottaa usein korvaamatonta vahinkoa paikalliselle ympäristölle. Perussakin se hyödyntää vain suuria matkanjärjestäjiä. Tästä syystä Reilun kaupan matkailun edistäminen päätettiin ottaa vakavasti.

Matkailusta kiinnostuneiden tuottajayhteisöjen kanssa alettiin parantaa niiden kykyä ottaa vastaan vieraita: rakennettiin majoitustilaa ja koulutettiin yhteisöjen jäseniä ymmärtämään paremmin matkailijoiden tarpeita ja toiveita. Syntyi *The Minka Trail*, Perun ensimmäinen Reilun kaupan matkailuhanke.

Minkan matka vie Reilun kaupan turistikäytävään maaseudun tuottajayhteisöjen elämään Andien vuoristossa: Taquilin saarelle sekä Collasuyon ja Intihuatan alueen kyliin. Matkoja voidaan suunnitella toiveiden mukaisesti: tarjolla on paketteja, joissa ryhmälle toteutetaan koko matka valmiina, mutta mahdollista on myös lähteä itsenäisesti tutustumaan yhteisöihin. Tällöin sovitaan etukäteen päivät jolloin matka toteutetaan, mutta muuten turisti huolehtii itse järjestelystä.

Taquilin saarella

"Taquilin saarella, kivet ja kalliot elävät. Kukkula, pilvi, tuuli ovat elossa aivan kuten Q'uinti-satakielellä tai merilokki. Äiti maan viisauden avulla opimme elämään tuhansia vuosia rauhallisesti. Nyt haluamme jakaa tämän viisauden ja elämäntapamme muun maailman kanssa."

— Alipio Huata Cruz

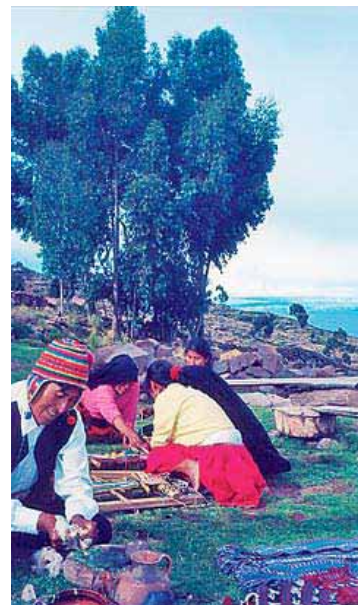

Taquilin saaren Huayllano-kylän Minkan tuottajien puheenjohtaja, Alipio Huata Cruz, tulee hakemaan minut aamulla Punon kaupungin retkeilymajasta. Saarelaisten omistama San Mateo-laiva lähtee satamasta joka päivä joskus seitsemän ja puoli yhdeksän välillä, mutta viisainta on olla paikalla hyvissä ajoin. Odotellessamme laivan lähtöä katoavat turistit kolmella Titicaca-järven saarella yhdessä päivässä käyttävät pikakittijät yksi toisensa jälkeen horisonttiin.

Laiva täyttyy hiljaiseen kotiin palaavista saaren asukkaista. Naiset pukeutuvat värikkäisiin, monikerroksisiin pollera-hameisiin ja peittävät hiuksensa mustalla shaalilla. Miehillä taas on (erään turistioppaan mukaan) ”yömyssy” muistuttavat, taidokkaasti kirjailut hiippalakit”, jotka he ovat usein itse kutoneet. Quechuan-kielinen puhe täyttää ilman.

Kolmen ja puolen tunnin matkan jälkeen suurin osa matkustajista jää saaren pääsatamaan, josta on vielä noustava 563 askelta jyrkkää vuoren rinnettä pääkylään. Vain muutama jatkaa saaren uusimpaan satamaan, joka on rakennettu Minkan ja EU:n tuella. Satama helpottaa merkittävästi Huayllanon kylän asukkaiden elämää saaren eteläosassa: ylös on noustava täälläkin, mutta tunnin kävely matka pengerrettyillä kivitasanteilla kantaen raskaita kaupunkia tuottajien ostoksia on historiaa.

Syönnin jälkeen otetaan neuleet esille. Taquileassa kutovat kaikki: saaren 1500 asukkaasta 400 on rekisteröitynyt neulojen osuuskuntaan, mikä oikeuttaa myymään osuuskunnan omistamassa kaupassa. Hilaria Mamani Quispe kertoo, että naiset kutovat keihon avulla ja miehet puikoilla. Lapset alkavat opetella 10–12 vuoden

iässä tekemällä ensin ohuita käsinauhuja.

Punon alueella on helppo ymmärtää kuinka vaikeaa käsin neulomalla on ansaita elantonsa: kudonnaisia ja muita käsitöitä myydään kaikkialla eivätkä hinnat juuri päästä huimaa. Don Alipion mukaan Minkan reilun kaupan matkailuhanke onkin äärimmäisen tärkeä lisätulojen lähde kyläläisille. Kaikki asukkaat tosin eivät ole olleet alusta asti samaa mieltä: turismihankkeen puolestapuhuja on saanut kuulla olevansa hullu luullessaan, että turistit viitsisivät kävellä pääkylästä pitkulaisen saaren toiseen päähän vieraillakseen Huayllanon mitätöimässä kylässä. Pikkuhiljaa matkailuhankkeen edetessä epäilijätkin ovat alkaneet liittyä niiden perheiden joukkoon, joilla on oma vierashuone vuokrattavana.

Kuljemme pitkin inkojen rakentamia penkereitä luonnonkauniilla saarella. Talot ovat toisistaan erillään ja jokaiseen taloon kuuluu pieni maatilkkku, joilla perheet viljelevät perunoita, härkäpapuja ja vihanneksia. Lampaita on kaikkialla ja ylhäältä voi nähdä kalastusveneidä kelluvan satamassa. Muutaman päivän kuluttua 20 amerikkalaisen turistin ryhmä on tulossa tutustumaan Huayllanon kylän elämään Reilun kaupan matkailuhankkeen kautta.

Atiplanon alpakat

Unocollan tuottajaryhmän puheenjohtaja, Pedro Surco, odottaa minua Juliaca kaupungin keskusaikioilla. Osa ryhmän 500 neulojasta on kokoontunut kylätaloon esittelemään alpakanvillasta kudottujen tuotteiden valmistusprosessia. Minkan myymät alppakaneuleet ovat käsin tehtyjä alusta loppuun. Ennen kuin villa muuttuu valmiiksi neuleeksi, se täytyy luokitella, kehrätä langaksi.

Raakavilla ostetaan Juliaca markkinoilta, sillä Unocollan alueella ei alpakoita ole. Tasaista, viljelykelpoista maata ei kannata antaa laidunnettavaksi laamojen tai alpakoitten kaltaisille isoille eläimille, jotka pärjäävät hyvin ylempänä karuilla vuorten rinteilläkin. Minka on pyrkinyt edistämään suoria ostoja Andien rinteillä asuvilta alpakankasvattajilta, sillä ilman välittäjiä villan hinta pysyy halvempaan eikä siihen ole sekoitettu lampaan tai laaman villaa.

NIINA SIMANAINEN 77

IHMISOIKEUDET. NYT!

www.niinasimanainen.fi

PAM-liikealan Hämeenlinnan
seudun ammattiosasto ry. 056
pam-liikeala.html@virpi.net

**USKOMME
TASA-ARVOON
- työelämässäkkin**

Unocollan alueen tuottajat ovat maanviljelijöitä, jotka kasvattavat Andien perinteisiä viljelykasveja, kuten perunaa, quinoaa ja kañiwa. Reilun kaupan järjestelmän kautta myytävät alpakkaneeleet turvaavat kuitenkin monen perheen elannon. Vaikka maataloustuotteiden hinnat ovat alaiset, Andien ylätasangon viljelijöitä huolettavat luonnon oikulliset sääolosuhteet vieläkin enemmän: halla voi saapua milloin tahansa ja tuhota koko sadon yhdessä yössä.

Onpa yksi tuottajaryhmän jäsenistä käynyt kaukana pohjolassakin. Marcela Apaza Apaza vieraili Turussa Reilua kauppaa käsittelevässä tapaamisessa Minkan edustajana vuonna 1991. Doña Marcelalla on vierailusta mieluisia muistoja ja vielä 15 vuotta myöhemminkin hän muistaa yhden oppimansa suomen kielen sanan, joka on elintärkeä Andien ylätasangon välle: peruna.

Keramiikkaa inkojen pyhässä laaksossa

Tapaan Canton keramiikkatuottajayhdistyksen puheenjohtajan Edilberto Montepunkun Pisaqin kaupungissa, josta lähdemme nousemaan ylös kohti Cuyo Chicon kylää. Alueella lähekkäin sijaitsevat mahtavat rauniokaupungit todistavat inkojen valtakunnan keskuksen kerran sijainneen täällä eikä jää epäilystäkään, miksi inkat valitsivat juuri tämän paikan: maisema on huikean kaunis, vihreät vuoret näyttävät kohoavan suoraan taivaaseen.

Inkojen jättämä perintö on täällä arvossaan enemmän kuin missään muualla Andien alueella. Novo andino-liike pyrkii elvyttämään ikivanhoja tapoja. Turisteja houkutellaan ravintoloihin syömään inkojen herkkuja ja ajaessamme ylös Minkan tuottajayhteisöihin, kuuntelemme Albarota-yhtyeen quechuankielistä nykymusiikkia.

Inkojen pyhän laakson rinteillä sijaitsevassa Cuyo Granden kylässä tehdään okarinoja. T'uru Maki-yhdistyksen puheenjohtaja Claudio Velásquez Yucra näyttää, kuinka tuotanto alkaa ensin saven valmistuksella. Kun savi on tekeytynyt ja on valmista muokattavaksi, siitä voidaan tehdä muottien avulla mitä erilaisimpia savipillejä. Kauniisti puuleikkauksin koristellun työpaikan hyllyillä on valmiina kuljetusta odottamassa

Minka Fair Trade Peru

- perustettu 1976
- toimisto ja varasto Limassa, jossa on 12 vakituista työntekijää
- 3000 tuottajaa, joista 83 % maaseudulla ja 17 % kaupunkien köyhimmillä alueilla
- tuottajat kuuluvat quechua-alkuperäiskansaan, suurin osa heistä on naisia
- reilusta kaupasta saatavat tulot tuovat osa-aikaisia lisäansioita maanviljelyn tai katukaupan ohessa
- tuotteita myydään Eurooppaan, Yhdysvaltoihin, Kanadaan, Japaniin, Australiaan ja Uuteen Seelantiin
- Suomeen Minkan tuotteita tuo Turun Maailmankauppa Aamutähti, jonka osuus vuonna 2005 oli 2 % Minkan myynnistä. Suurin kauppakumppani on Italian CTM (42 %).

Lähde: Informe 2004–2005
Lisätietoja: www.minkafairtrade.com ja turismo@minkafairtrade.com

ainakin krokotiilejä, tukaaneja, laamoja, sammakoita ja kanoja.

Okarinojen raaka-aineena käytetään paikallista savea ja polton jälkeen ne maalataan myrkyttömällä väreillä. Yksi keraamikko voi tehdä päivässä 15–20 okarinaa, mutta läheskään kaikkia ei pystytty myymään Reilun kaupan järjestelmän kautta. Yli puolet tuotannosta menee myyntiin Pisaqin käsityöläismarkkinoille.

Nousemme yhä ylemmäs pitkin vihreiden vuorten rinteillä kiemurtelevaa tietä. Inkojen pyhä laakso on yksi Perun tärkeimmistä turistikohdista ja kilpailu turistien tuomista tuloista on äärimmäisen kovaa. Käsityötuotteista on yllitjarjontaa ja siksi osa tuottajista on päättynyt etsimään uusia tuotannonaloja. Pukara Pantinihlla-yhdistyksen väki on viime aikoina keskittynyt enimmäkseen kehittämään luonnonmukaisten eteeristen öljyjen valmistusta paikallisista kasveista.

Kahden vuoden työ ei ole mennyt hukkaan, sillä Sveitsistä on juuri saapunut ensimmäi-

Myymälänhoitaja Dina Rojas esittelee tuotevalikoimaa Minkan Liman myymälässä.

Mario Quispe Tunki ja Alicia Suca Jancoco viimeistelevät okarinoja Cuyo Granden kylässä.

nen suuri tilaus. Puheenjohtaja Silverio Yucra Alvarez lisää tyytyväisenä valtavaan kattilaan minttua ja kertoo, että muut kasvit joita öljyn valmistukseen käytetään ovat eukalyptus, cedroncillo, muña, arraya, inoja ja chirichiri. Vuoden vaihteen jälkeen eletään eteeristen öljyjen valmistuksen kiireisintä aikaa, sillä kasvit

on kerättävä sadekauden aikana ja käsiteltävä välittömästi. Pois lähtiessämme saan mukaani näytteitä pikkuruisissa pulloissa kotiin vietäväksi kuten myös toiveen, että suomalaisetkin oppisivat Andien kasveista valmistettujen öljyjen käyttäjiksi. ★

Jasmin Lappalainen

TIEDÄTKÖ millaista sähköä pistorasioistasi tulee?

Ekosähkö Oy on ainut sähköyhtiö, jonka myymä sähkö tuotetaan **sataprosenttisesti uusiutuville energialähteillä**. Tuotantotavat täyttävät Suomen luonnonsuojeluliiton "Norppa suosittelee ekoenergiaa" -ympäristömerkin kriteerit.

Tutustu ja vaihda vihreään osoitteessa www.ekosahko.fi
tai soita maksuttomaan palvelunumeroon 0800 92 480.

EKOSÄHKÖ
PL 5, 87101 Kajaani

78-ää.net

Madhya Kalikata Shilpangan: Keski-Kolkatan reilu kauppapaikka

Länsi-Bengalin Kolkatassa (Kalkutassa) toimiva Madhya Kalikata Shilpangan (MKS) on yksi Intian Reilun kaupan tuottajien tuki- ja vientijärjestöistä. Sen perustivat Mithu Dam ja parikymmentä muuta toisesta vastaavasta järjestöstä irtautunutta Reilun kaupan ammattilaista vuonna 1994. Nimi tarkoittaa suomeksi suunnilleen ”keski-kolkatalaista kauppapaikkaa”.

Ensimmäiseen kahteen vuoteen yhdistyksen perustajat eivät ottaneet työstään lainkaan palkkaa, koska uudelle järjestölle oli välttämätöntä kerätä käyttöpääomaa. ”Periaattemme oli alusta pitäen, että emme

halua ulkomaisia avustusrahoja. Iskulausemme on ’No aid, give us trade’ – ’emme halua avustuksia vaan kauppasuhteita’. Yli kymmenen vuoden työn jälkeen MKS:n talous on kohtuullisen vakaa. Nyt taloutta kuitenkin rasittaa uuden toimitilan rakentaminen”, Mithu Dam kertoo. ”Kun aloitimme, toimistona oli erään jäsenemme koti. Sen jälkeen olemme muuttaneet useamman kerran aina suurempiin tiloihin. Nykyisin makamme vuokraa 24 000 rs kuukaudessa eivätkä vuokraamme tilat vastaa tarpeitamme.”

Viime vuonna MKS osti maa-alan Kolkatassa ja alkoi rakentaa sille neli-

kuva: Kati Hjern

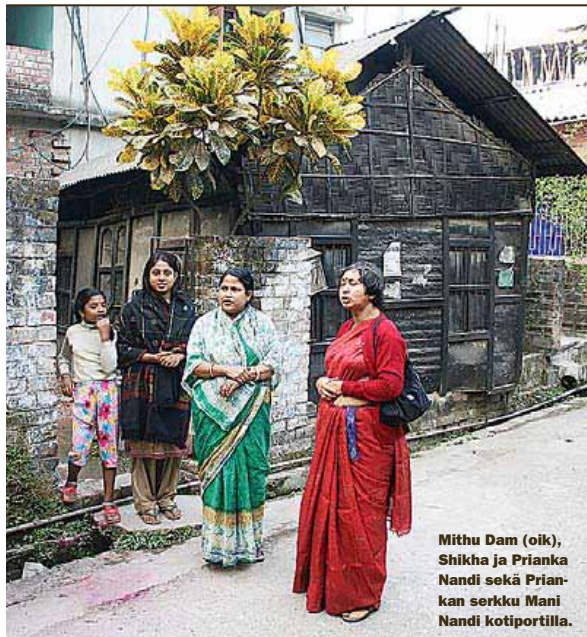

kerroksista toimisto- ja varastorakennusta, johon tulee myös tuotantotiloja. Tontti maksoi 1,2 milj. rs (21 400 euroa) ja rakennuksen kustannusarvio on 4 milj. rs (71 500 euroa).

MKS:ssä on jäsenenä 24 käsityöläisryhmää, joista osa on yhdistyksiä, osa pienyrityksiä. Näiden valikoimaan kuuluu mm. nahka- ja kivit tuotteita sekä silkkihuiveja.

”On jossain määrin helpompi toimia pienten yritysten kanssa, joissa on selkeä vastuuhenkilö. Joidenkin yhdistyspohjaisten kanssa on ollut vaikeuksia, koska päätöksenteko ei ole toiminut kaikkien halutessa olla päättäjänä. Muutamien ryhmien kanssa tuli myös laatuongelmia, koska yhdistyksen jäsenet olivat sitä mieltä, että laatu ei ole tärkeä kun kysymys on reilusta kaupasta, joka on enemmän poliittinen kannanotto. Muulle kuin huippulaatuiseksi tuotteelle ei kuitenkaan löydy markkinoita”, toteaa Mithu Dam. ✽

Antti Markkanen & Tuija Saloranta

Mithu Dam (oik), Shikha ja Prianka Nandi sekä Priankan serkku Mani Nandi kotipiirillä.

kuva: Kati Hjern

Dum Dumin alueelle Kolkatan pohjoispuolelle syntyi Refugee Colony'n asuinalue Intian itsenäistymisen jälkeen, kun rajanvedossa Itä-Pakistanin puolelle jääneitä hinduja pakeni joukoittain levottomuuksia ja massamurhia Intian puoleiseen Bengaliin. Pakolaisten joukossa olivat myös Renuka ja Narayan Chandra Nandi.

Renuka perusti vuonna 1956 Tarama Shilpalaya -nahkatyöajan valmistamaan shanti-nahkakasseja ja -kukkaroita. Nykyisin perheyrittäjä johtavat Renukan poika Swapan ja tämän vaimo Shikha.

Nahkatöistä toimeentulo kymmenille

Shanti-nahkatöillä on nykyisin kohtuullisen hyvä menekki sekä kotimaahan että vientimarkkinoilla.

Tarama Shilpalayan liikevaihto oli viime vuonna 2,4 milj. rupiaa (n. 43 000 euroa) ja se on ollut koko ajan tasaisessa kasvussa. Tuotteiden markkinointi tapahtuu Reilun kaupan vientijärjestön Madhya Kalikata Shilpanganin (MKS) kautta.

”Uskon hyvän yhteistyön MKS:n kanssa jatkuvan tulevaisuudessakin ja liikevaihdon tasaisesti kasvavan, jolloin voimme työllistää enemmän alueemme ihmisiä”, kuvaa Swapan

Perintönä perheyrittäjä ja palmu

Nandi tulevaisuuden näkymiä. ”Nykyisin meillä on 22 kokoaikeasta ja 8–10 tilapäistä työntekijää, naisia työntekijöistä on 12. Palkkaus on urakkapohjainen. Kuukausiansiot nousevat parhaimmillaan 6 000 rupiaan (n. 110 euroa).” Palkkataso on kohtuullinen: korkean ammattitaidon omaavien nahkatyöntekijöiden laillinen minimipalkka alueella on vajaa 3 000 rs.

Nahan esikäsittely, kohokuviointi ja leikkaus tapahtuvat aina mestarin kotona. Nahan hankinta, pesu ja leikkaus ovat Swapanin vastuulla, koska se on tuotannon kivijalka: ellei se ole oikein tehty, koko tuotantoprosessi epäonnistuu. Koristemaalaa- ja kokoonpanotyön työntekijät voivat halutessaan tehdä kodeissaan. Tämä mahdollistaa työntekijälle täysin vapaan työajasta päättämisen ja esimerkiksi lastenhoidon siinä sivussa.

Kookospalmu kasvaa mukana

Nelisenkymmentä vuotta sitten, Swapanin ollessa pikkupoika, perhe rakensi oman talon Refugee Colo-

nyyn ja Swapanin isä Narayan istutti takapihalle kookospalmin. Talossa asuu nykyisin Swapanin perhe, tytär Prianka on kohta 17-vuotias ja poika Monojit 18 v. Molemmat käyvät 11. luokkaa koulua. Monojit on taitava kriketin pelaaja ja haaveilee ammattilaisen urasta. Prianka ei vielä oikein osaa sanoa tulevaisuuden suunnitelmiaan, mutta liikeala kiinnostaisi häntä. Talo on koti myös Swapanin

veljen perheelle ja toiselle veljelle, joka on kehitysvammainen. Lisäksi talo toimii yrityksen varastona ja työtilana.

Palmu on vuosien kuluessa kasvanut täyteen mittaansa, mutta niin on talokin laajentunut perheen kasvaessa ja tuotantotoiminnan laajetessa. Joitakin vuosia sitten tuli uuden keittiötilan rakentaminen ajankohtaiseksi. Tarvittavalla rakennusmaalla kasvoi Swapanin isän istuttama palmu, jonka kaatamiseen Swapan ei suostunut. Niin betoniseen lattialaattaan jätettiin palmulle riittävä kasvutila ja peltikattoon rungonmentävä reikä. Nyt Shikha-rouva haluaisi rakennuttaa keittiösiipeen lisäkerroksen, mutta se uhkaisi puun olemassaoloa. Swapanille tunneside edesmenneen isän puuhun on kuitenkin vahva, sitä ei kaadeta. ✽

Tuija Saloranta & Antti Markkanen

kuva: Kati Hjern

Swapan Nandi.

Kolikkokukkaroissa käytetty shanti-nahka on vuohen nahkaa, jonka Tarama Shilpalaya ostaa esikäsittelynä. Nahkaa liotetaan 24 tuntia, jonka aikana vesi vaihdetaan 3 kertaa. Liotuksen jälkeen se pestään kolme kertaa, kuivataan ja venytetään puolikuivana. Nahka ohennetaan tasapaksuiksi ja halutun vahvuisiksi.

Näin syntyy nahkakukkaro

1. Kolikkokukkaron yksivärisiin osiin käytettävä nahka ruiskumaalataan ulkona ja se kuivuu n. 5 minuutissa.

2. Kukkaron kuvioitavaan kanteen käytettävät nahkapalat pehmitetään kostealla rätillä ja venytetään kohokuviointia varten.

3. Kohokuvio painetaan nahkaan metallimuotilla käsikäyttöisen koneen avulla.

4. Kolikkokukkaron kansikappaleet maalataan kankaanpalaa siveltimenä käyttäen.

5. Kukkaron rakennetta vahvistava kovikepahvi leikataan terävällä metallimuotilla.

6. Kukkaron kappaleet leikataan oikean kokoisiksi. Kovikepahvit, pehmusteet ja napit tai vetoketjut kiinnitetään niihin ja kukkaro saa muotonsa.

7. Liimatut saumat siistitään ja viimeistellään kevyesti hiomalla.

Tuija Saloranta

kuva: Tuija Saloranta

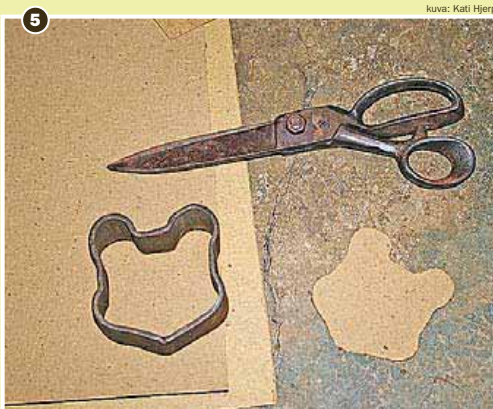
kuva: Kati Hjerp

kuva: Kati Hjerp

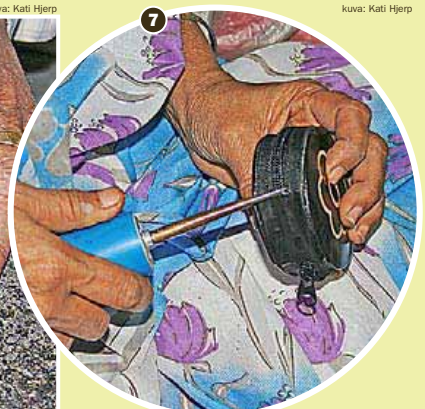
kuva: Tuija Saloranta

kuva: Kati Hjerp

kuva: Kati Hjerp

kuva: Kati Hjerp

Kukkarosta kesätoppiin

Reilu mallisto Guatemalasta

Turun Maailmankauppayhdistys on tehnyt yhteistyötä guatemalalaisen Aj Quen -järjestön kanssa 1980-luvulta saakka. 1990-luvun puolivälin jälkeen yhteydet Guatemalaan eivät kuitenkaan olleet kovin tiiviit. Vuonna 2002 suoritettua tuottajavierailun aikana kävi ilmi, että Aj Quenin tilanne oli hiukan heikko ja he toivoivat lisätilauksia.

Aj Quenista on tilattu pääasiassa erilaisia kukkaroita, penaaaleja ja passipusseja. Valikoimaa haluttiin kuitenkin laajentaa vaatteisiin. Guatemalaassa suunniteltujen vaatteiden menekin Suomessa oli kuitenkin niin vähäistä, että tuotekehittelyyn oli tarvetta. Tuottajavierailu oli lähtölaulus sille.

Mari Virtanen, muotoilijaopiskeli ja Turun Yrkeshögskolan Sydvästistä, lähti Maailmankaupan tukemana tutustumaan Aj Quenin tuotantoon vain muutaman lauseen espanjantaidolla.

Yhteinen kieli löytyi ainakin kuoseista ja tekniikoista. Työnimellä CHiMA kulkeva vaatemallisto sai alkunsa Marin lopputyönä. Nimi tulee Aj Quenin kotipaikan Chimaltehangon mukaan.

Mallistoon kuuluu kesätoppi, paitamekko, puolihame sekä kietaisutoppi naisille. Unisex-vaatteita ovat workerhousut ja pitkähihainen paita. Malliston prototyypit ja kaavat lähtevät Guatemalaan huhtikuussa, jonka jälkeen alkaa tuotanto. Tarkkaa aikataulua ei vielä ole tiedossa, mutta tavoitteena on saada vaatteet kauppoihin viimeistään syyskuksi.

Kaikki kankaat ovat käsinkudottuja. "Ajattelin, että ne kudottaisiin osittain kahdella sävyllä, toinen loimena ja toinen kuteena, jolloin saadaan jännittävä, eläväinen sävy, joka kestää ku-

lutusta paremmin kuin yksivärinen," Mari Virtanen kertoo. "Yksivärinen puuvilla tahtoo haalistua pesukertojen myötä, mutta hieman rikkonainen sävy piilottaa kulumista." Malliston värit ovat yksinkertaisia ja raikkaita, ja ne on helppo yhdistellä omiin arki-vaatteisiin. Kangas ei jousta.

Paitoihin ja toppeihin kudotaan ohuempaa laatua ja puolihameeseen ja housuihin tukevampaa.

"Aj Quenin markkinoinnista huolehtivan Edgar Lopézin mukaan Aj Quenilla kudottavien kankaiden langat tuodaan Meksikosta tai Yhdysvalloista, ja ne värjätään Guatemalaassa. Suunnittelin värikartan niin, että sekä paksut että ohuet langat voidaan värjätä samaan aikaan; vaikka väri on sama, saadaan kuoseihin vaihtelua kutomislangan paksuutta muuntamalla," Mari jatkaa. "Samalla saadaan hameeseen ja housuihin tarkoitukseenmukaiset, kestävämmät kankaat. Myöskään kangaspuiden loimia ei tarvitse vaihtaa joka värin vuoksi. Osassa värikartan väreistä on sama loimiväri, johon sävy tehdään vain kudetta vaihtamalla." ✧

Anastasia Laitila

Aj Quen

Aj Quen on perustettu 1989, kun Guatemalan sisällissodan uhreille, erityisesti leskille ja orvoille, yritettiin löytää toimeentulomahdollisuuksia mm. perustamalla kutomayhteisöjä. Aj Quenin tavoitteena on myös nostaa erityisesti naisten itsetuntoa ja kunnioitusta tekemään käsitöitä kohtaan.

Aj Queniin kuuluu 26 ryhmää eri puolilta Guatemalaa. Päätoimintoja ovat tuotteiden markkinointi, koulutusohjelma, tuotanto ja lainananto. Aj Quenissa pidetään tärkeänä, että tuotteissa säilyy niiden alkuperä ja perinteinen tapa tehdä käsitöitä.

Aj Quen yrittää jakaa tilaukset sen mukaan, mitä missäkin ryhmässä osataan ja kenellä ei pisimpään aikaan ole ollut töitä. Olennainen osa koulutusohjelmaa on levittää tietoa ja taitoa, erityisesti isojen 'jalkakangaspuiden' käyttöä ja erilaisten kankaiden tekoa. Aj Quenin loistoaika oli 1990-luvun alussa, kun tilauksia tuntui tulevan enemmän kuin tekijöitä. Vuosituhannen vaihduttua töitä ei yksinkertaisesti riittä kaikille. Asiakkaita on noin 14, joista aina kerrallaan noin 8-10 on aktiivisia.

Aj Quenilla on myynnin lisäämiseksi toteutettu tuotekehittelyprojekti, jonka kautta mm. yhdysvaltalainen asiantuntija on käynyt heitä tapaamassa.

Suomesta Aj Quenin asiakas on Turun Maailmankauppa. Syksyllä 2002 Aj Queniin tehtiin vierailu, josta tuotekehittely Suomenkin suuntaan sai alkunsa.

Aj Quenissa vierailut Heidi Rytkönen kertoo: "Puhuimme jonkin verran tuoteideoista, joita minulle oli matkan aikana tullut, kuten kasseista, joissa olisi mayakirjoitusta, mukanaan selitys mitä se tarkoittaa, yksivärisistä hameista, joissa olisi tyypillinen guatemalalainen sateenkaarikirjonta, huppareista ja reisitaskuhousuista. Korostin kuinka olennaista olisi, että asiakkaille voisi selittää myös jonkun kulttuurisen merkityksen tuotteen takana."

Kasseja on jo markkinoilla, ja tämän vuoden aikana on Guatemala-talossa suomalaissuunniteltu Reilun kaupan vaatemallisto.

Reilu kauppa juurillaan

Intialaiset reilun kaupan tuottajat pyrkivät paitsi vienti-, myös kotimaan-markkinoille. Maassa on useita Reilun kaupan erikoismyymälöitä. Kuten Suomessa, Intiassa-kin kauppohen taso vaihtelee suuresti. Kolkatan (Kalkutan) vilkkaalla Chowringheen alueella on yksi tyylikkäämmistä myymälöistä, Sasha.

Sasha on 1978 perustettu käsityöläisryhmien markkinoitijärjestö. Alunperin Sasha myi pelkästään ulkomaisille Reilun kaupan verkostoille. Pian kuitenkin huomattiin, että keskittyminen vientikauppaan lisäsi käsityöläisten haavoittuvuutta ja riippuvaisuutta vientijärjestöstä. Tämän vuoksi Sasha avasi myymälät Kolkataan ja Etelä-Intiaan Bangaloreen. Kolkatan myymälä sijaitsee matkailijoiden suosiman Sudder Streetin läheisyydessä, asiakkaita noin puolet on ulkomaisia matkailijoita.

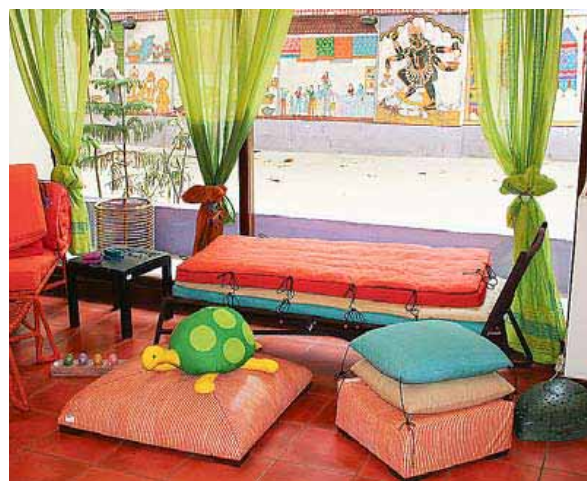

Sashan myymälän tuotevalikoima on laaja: huonekaluja ja kodin sisustustavaroita, astioita, mattoja,

käsin tehtyjä paperituotteita, seinävaatteita, kodintekstiilejä, koriste-esineitä, yrttikosmetiikkaa, mausteita, aromaterapeuttisia ja muita öljyjä, kirjoja, perinnesoitimia sekä vaatteita ja asusteita. Hyvällä maulla toteutettu myymälä erottuu edukseen ympäristön lukemattomien kauppohen joukossa. ✨

Tuija Saloranta & Antti Markkanen
Kuvat: Kati Hjerp

Sasha Retail & Wholesale
27 Mirza Ghalib Street, Kolkata
www.peoplink.org/sasha

Planet
fairtrade.net

Suomen ensimmäinen reilu verkkokauppa
Myymälä: Kolmas linja 12, 00530 Helsinki
Aukioloajat: ma-pe 11-18 la 11-16

Kevään cooleimmat kengät!
No Sweat alkaen 49,90 €

★ NO SWEAT ★
KODI LINJA 12

Reilu kauppa ei ulotu kaikille

Kaksi kolmannesta palestiinalaisista elää köyhyysrajan alapuolella. Köyhyys itsessään on jo vaikea kestää, mutta sen ahdistavuutta syventää vielä elämisen epävarmuus ja jokapäiväinen nöyryyttäminen. Kaikki on Israelin, miehittäjän, suopeuden varassa: pääseekö työpaikalle tai kouluun vai juuttuuko tarkistuspisteelle, saako kulkuluvan naapurikaupunkiin tapaamaan sukulaisia, onko saatavissa bensaa tai sähköä, onko saatavissa kaasua vai laitetaanko ruoka nuotiolla.

Aikaisemmin palestiinalaiset ovat eläneet maataloustuotteiden myynnillä, turismilla sekä käymällä töissä Israelin puolella. Nykyään nämä mahdollisuudet on pääosin tukittu.

Käsityöt toimeentulon lähteenä

Palestiinalainen käsityötaide on tunnettua ja arvostettua. Tarkoin pienin ristipistoin kirjoitettuja palestiinalaiset kansallispuvut kestävät äidiltä tyttärelle. Ristipistokoristelua laitetaan myös erilaisiin kasseihin, kukkaroihin ja muihin pussukoihin. Lopputulokset lumoavat kaunis.

Palestiinassa monet vapaaehtoisjärjestöt organisoivat perheenäitejä ompelamaan näitä käsitöitä. Järjestöt tuovat naisille mallit ja langat. Naiset ompelivat kotonaan tai kokoontuvat naapurin luo ompelamaan yhdessä. Käsityöt leventävät perheiden leipää ja ennen muuta tarjoavat selviämismahdollisuuden monille yksinhuoltajaperheille ja perheille, joissa mies on työtön tai vankilassa. Turistit ovat mielihyvin ostaneet näitä töitä tuliaisiksi kotimaahansa, mutta turistien puute on nyt tyrehtyttänyt tätäkin kauppaa. Jotta tätä tulonlähdetä ei menetettäisi, käsitöitä pitäisi voida valmistaa vientiin.

Näiden tuotteiden synty vastaa usein Reilun kaupan periaatteita. Valitettavasti niiden järjestäytyneempi ja laajempi vieminen ulkomaille on kuitenkin vaikeaa. Israelin miehittämällä Länsirannalla ja Gazassa käytetään rahana Israelin shekeleitä. Riippuvuus Israelista on johtanut siihen, että niin köyhiä kuin palestiinalaiset tänä päivänä ovatkin, hintataso lähenee

kuva: Miska Puumalainen

varakkaan Israelin hintatasoa.

Reilun kaupan periaatteiden mukaan ompelijoille on maksettava palkka, joka oikeasti auttaa perheen toimeentuloa. Palkka, joka Intiassa elättäisi koko suvun, ei kuitenkaan Palestiinassa riitä perheen elämiseen. Paljon työtä vaativien palestiinalaisten perinnekäsitöiden hinta nousee

auttamatta kohtuuttoman korkeaksi intialaisiin tai nepalilaisiin käsitöihin verrattuna.

Reilun kaupan säännöt vielä reilummiksi?

Miten siis pitäisi Reilun kaupan sääntöjä rukata, että ne olisivat reiluja myös maissa, joissa elintaso

kuva: Miska Puumalainen

Betlehemiläiset naapurukset Sahar ja Rowaida kokoontuvat usein ompelamaan yhdessä: Rowaida kirjoittaa kankaaseen ristipistokuvioita ja Sahar kokoaa pussin koneella. Välillä naiset vaihtavat hommia. Naiset ovat tyytyväisiä työhön, koska sen tekeminen joustaa perheen tarpeiden mukaan, eikä se vaadi tiukkaa sitoutumista kellonaikeihin.

on matala, mutta hintataso suhteellisen korkea? Voiko mitään kautta löytyä rahallista tukea näiden maiden käsityöläisten avustamiseen, erillistä rahastoa, josta ammennettaisiin tukea tähän tarkoitukseen? Ja pitäisikö Reilun kaupan pelisäännöissä olla vielä jokin erikoinen bonus kansoille, jotka Palestiinan tavoin elävät miehityksen tuomien lukuisten nöyryytysten, rajoitusten ja uhkien alla? Miten kompensoida se, että palestiinalaisten tuotteiden viennin kustannuksia

lisäävät Israelin asettamat viennin esteet, joiden takia sekä ihmiset että tavarat joutuvat yleensä kiertämään Jordanian kautta?

Nämä ovat vaikeita kysymyksiä, mutta ehkä niiden käsitteleminen voisi laajentaa näkemystämme siitä, mitä Reilun kaupan tulisi olla ja miten se voisi laajentua koskemaan kaikkia köyhyiden runtelema maita. ✧

Ilona Junka
Arabikansojen ystävyysseura

kuva: Sami Pihlén

Valmiin pussin myyntihinta on koosta riippuen 8-12 dollaria. Esimerkiksi 11 dollarin pussin ompelijalle maksetaan 4 dollaria. Materiaalikustannukset nousevat kahteen ja puoleen dollariin, koska käytettävä lanka on kallista. Loppu kuluu sähköön (jonka käyttö korvataan ompelijoille), kuljetuksiin ja hallintoon. Päivässä ompelija voi työllä ansaita noin 6 dollaria, mikä merkitsee noin 150 dollarin kuukausiansiota. Se takaa perheelle niukan perustoimeentulon, vaikka perheessä ei muita tulonsaajia olisi.

Ostopäätöksillä on merkitystä

Kehitysmaiden talous ja ihmisoikeudet eivät kohene vain kehitysyhteistyön avulla.

Tarvitaan myös oikeudenmukaista kauppaa!

Tietoja ja uutisia oikeudenmukaisemmasta maailmasta tarjoaa:

www.maailma.net

VELKANÄKÖKULMA

Vasanthan ja räätälimiehensä asuvat miehen kotitilaa Etelä-Intiassa ja saivat tuloja cashewpähkinän viljelystä ja räätälintöistä ja tulivat toimeen. Vanhempien halu saada kolmelle lapselleen hyvä koulutus sai kymmenisen vuotta sitten aikaan päätöksen muuttaa läheiseen Pondicherryyn kaupunkiin. Lapset pantiin yksityiskouluun.

Neljä vuotta sitten perhe hankki 120 neliömetrin tontin ja rakensi kodikseen kaksihuoneisen talon. Tontti maksoi 50 000 rupiaa (1 euro = 56 rupiaa) ja rahat siihen järjestivät kiinnittämällä kotitila. Lainanantaja viljelee tilaa ja saa siitä tulevat tulot, muuta korkoa ei tästä lainasta ole. Tonttia ja tulevaa rakennusta vastaan otettiin muualta, ammattimaiselta rahanlainajalta, toiset 50 000 rupiaa velkaa. Tästä korko on 60 % ja sitä maksetaan kuukausittain 2 500 rupiaa. Perheen kuukausitulot ovat pudonneet ja vaihtelevat nyt 1 500–2 000 rupian välillä. Voidakseen maksaa korot ja saada elämisen kulut peitettyä, perhe ottaa eri tahoilta jatkuvasti uutta lainaa. Lapset siirrettiin neljä vuotta sitten valtion kouluun. Jatko-opintoihin ei ole varaa.

Kuvat Tuija Saloranta

Intialainen asuntovelkaloukku

Rahanlainajat rahoittavat tällaisia perheitä, koska kiinteistöissä raha on turvassa. Perheet maksavat vuosikuisia hyvää korkoa kiskurin pääomalle, ja kun rahoja ei enää heru, tämä ottaa velan panttina olleen kiinteistön itselleen. Vaikka Vasanthan perheen kodin arvo koko ajan nousee, he eivät enää selviäisi kaikista veloistaan myymällä talonsa, koska ovat velkaantuneet kuukausi kuukaudelta lisää. Tällaisessa velka-ahdingossa elää luke-

mattomia perheitä, ja lainaajilla on miesvoimaa perä saataviaan. Helmi-kuussa 2007 Intian lehdissä kerrottiin naisista, jotka myivät munuaisensa veloista päästääkseen.

Lakshmi jäi nuorena leskeksi ja kasvatti poikansa Palam Rural Centre yhteisössä. Asuntona on yhteisön perheelle antama talo. Kun poika aikanaan avioitui ja sai lapsia, jäi talo pieneksi ja he lainasivat rahaa lisärakennuksen tekoon. Korot 30 000

rupian lainalle olkoivat juosta 1 500 rupian kuukausitahdilla. Poika yritti tienata lääke-edustajana, mutta tulot jäivät 500 rupiaan kuukaudessa. Lakshmi työskentelee Palamissa erilaisissa aputoissa ja ansaitsee n. 2 500 rupiaa kuukaudessa. Lisäksi yhteisön tuotto jaetaan joulubonusena työntekijöille. Viime vuosina bonus on vastannut neljän kuukauden palkkaa. 3 000 rupian kuukausituloilla perheellä oli kuitenkin vaikeuksia selvittää koroista

ja elinkustannuksista. Lakshmi kertoi tilanteensa yhteisölleen ja Palam ratkaisi ongelman myöntämällä Lakshmilte korottoman lainan, millä maksaa velkansa rahanlainajalle pois. Alueen rahanlainajat kutsuttiin keskusteluun, missä tehtiin selväksi, että 130 perheen muodostama Palam ei hyväksy jäseniensä kohdistuvaa laitonta koronkiskontaa, ja on riittävän päättäväinen ja osaava puolustamaan jäseniään. Nyt Lakshmi lyhentää kuukausittain lainapäätöksiä Palamille ja on muutamassa vuodessa velaton.

Kehitysmaiden valtionvelasta puhutaan paljon ja siihen on saatu edes jonkun verran helpotusta. Mutta myös yksilötason velkakriisit näissä maissa ovat lukemattomien perheiden tuhoavaa arkea. Edellä kerrotuissa kahden naisen tilanteissa on eronsa. Vasanthan ahdinkoon on vaikea nähdä onnellista loppua. Lakshmi selvisi velkakriisistään, koska on osa yhteen hiileen puhaltavaa yhteisöä. Tulonsa yhteisö saa myymällä saippua- ja nahkatuotteita reilun kaupan verkoston kautta. ★

Antti Markkanen

Maailmankaupalehti 20 vuotta sitten

Ekologia ja kehitysmaakaupaliike

ERILAISTEN kehitysmaaliikkeiden suurimpia ongelmia lienee vakuuttaa edes omat aktivistinsa siitä, että maailman tulevaisuus saattaa vielä muuttua valoisammaksi.

Uskottavien, paremman maailman visioiden luominen on vaikeaa. Vaikka olisikin mahdollista muuttaa maailmankaupan rakennetta 50 tai sadassa vuodessa, pelottavalla vauhdilla etenevät ekokatastrofit eivät jätä näin paljon aikaa.

Opiskellessani sitä, mitä kehitysmaiden ympäristökriseihin estämiseksi tulisi tehdä, kiinnostuin kahdesta kysymyksestä. Ensinnäkin, paljonko erilaisia, ihmisille ruokaa tuottavia puita on olemassa, ja millaisia määriä ne pystyvät tuottamaan. Toiseksi, miten hyvää maata tällaiset puut tarvitsevat – voitaisiinko niitä istuttaa myös huonommille maa-alueille ja erooituneille rinteille.

Molemmat vastaukset olivat paljon parempia kuin olisin uskonut. Mieleeni nousi visio vihreästä maailmasta, jonka aavikot eivät enää kasvaisi

vaan vähitellen pienenisivät, ja jonka pinta-alasta suurin osa olisi ihanien, vihreiden, ihmisille ja eläimille ruokaa tuottavien metsien peitossa.

Seuraavaksi rupesin tietysti miettimään, millä tavoin tämän vahvan vision saisi liitettyä osaksi kehitysmaakaupaliikkeen ideologiaa ja toimintaa. Tämä johti kahteen suppeampaan visioon: ”pienois-UKTJ”-idean ja ”kestävä kehitys”-ajatuksen yhdistäminen. Toinen on visio siitä, että eräissä kehitysmaissa jo meneillään oleva ”paljasjalkavallankumous”, erilaisten ekologisesti kestävällä poh-

jalla olevien tuotantomenetelmien ja kehitysmaakaupaliikkeen toiminnan yhdistäminen saattaisi olla realistinen mahdollisuus.

Kauppapolitiikka voidaan valjastaa palvelemaan ekologisesti järkevämpien tuotantotapojen kehittymistä. Kehitysmaakauppojen pitäisi painostaa Suomen hallitusta, jotta tietyn periaattein toimiville pienille kehitysmaatuohtajille voitaisiin myöntää erityisvapautus tuontikiintiöistä, tuontituloista ja ehkä jopa liikevaihtoverosta kehitys yhteistyöpoliittisin kriteerein. Kaupankäynti pitäisi val-

jastaa välineeksi, jolla tuetaan sellaisia kehitysmaiden kansanliikkeitä, jotka toimivat omaehtoisen, kehitysmaiden omista resursseista nousevan kehityksen puolesta omista maissaan.

Risto Isomäki

Kaupalehti ja %-liikkeen kiertokirje 4/1987, lyhennetty

TOIM. HUOM. Risto Isomäki on vuodesta 1987 saakka kirjoittanut laajasti ruokapuista, mm. teoksen Puukirja, joka on julkaistu myös englanniksi ja hindiksi, sekä teoksen Paljasjalkavallankumous – 10 vuotta myöhemmin.

SARJAKUVA

TUACHE KUKKETTA..

Meidän on lopetettava naisten sukuelinten silpominen – se on väärin. Kyläläisillä on erivät mielipiteet naisten silpomisesta. Mama Yoyoo puhuu kiihkeästi tätä käytäntöä vastaan ja saa lopulta muut käännetyttyä.

Tarina ja piirros: Zaituni Saeedia, Dar es Salaam (z.saeedia@hotmail.com). Zaituni on yksi Afrikan harvoja naispiirtäjiä. Hän on tansanialaisten piirtäjien järjestön, TAPOMAN hallituksen jäsen.

Reilun kaupan toimijat

Maailmankauppojen liitto ry

www.maailmankaupat.fi

- Suomessa toimivien maailmankauppa- ja kehitysmaakauppapayhteisöjen yhteistyöjärjestö
- Liiton jäsenet ylläpitävät reilun kaupan erikoismyymälöitä, joissa on myynnissä laaja valikoima kehitysmaissa oikeudenmukaisin ehdoin tuotettuja elintarvikkeita ja käsitöitä.
- Liitto ja sen jäsenet tiedottavat, kouluttavat ja toimivat monin tavoin kehitysyhteistyössä.

Reilun kaupan merkki, Reilun kaupan edistämisyhdistys ry

www.reilukauppa.fi

- Myöntää Reilun kaupan merkkiä ja valvoo sen käyttöä Suomessa sekä tiedottaa reilusta kaupasta
- Myynnissä mm. merkillä varustettuja avokadoja, ananaksia, appelsiineja, banaaneja, sitruunoita, viinirypäleitä, kahvia, teetä, suklaata, kaakaota, sokeria, hunajaa, myslisiä, riisiä, keksejä, täysmehua sekä jalkapalloja. Tuotteita myydään lähes joka marketissa.
- Jäsenenä 22 järjestöä, Maailmankauppojen liitto yhdistyksen perustajajäseniä.

Reilun kaupan puolesta Repu ry

www.repu.fi

- Edistämisyhdistyksen piirissä toimivien vapaaehtoisten henkilöyhdistys, jolla on paikallisyhmiä.

Kansainväliset toimijat

IFAT (The International Fair Trade Association)

www.ifat.org
Perustettu 1989. Suurin reilun kaupan järjestö, jonka jäsenistönä on niin kehitysmaat tuottajia, maailmankauppoja, maahantuojia kuin muitakin tahoja.

EFTA (European Fair Trade Association)

www.eftafairtrade.org
Perustettu 1990. Eurooppalaisten reilun kaupan maahantuojien järjestö.

NEWS (Network of European

Worldshops) www.worldshops.org

Perustettu 1994. Jäseninä olevat 13 Euroopan maan Maailmankauppojen liitot edustavat noin 2700 Maailmankauppaa, joissa on yhteensä noin 100 000 vapaaehtoistyöntekijää.

FLO International (Fair Trade Labelling Organization International)

www.fairtrade.net

Perustettu 1997. Valvoo Reilun kaupan merkki -tuotteita ja tiedottaa niistä.

FINE

IFATin, EFTAn, NEWSin ja FLO:n yhteistyöelin, joka pyrkii vaikuttamaan päätöksen tekoon mm yhteisen edunvalvontatoimiston kautta Brysselissä.

Maailmankaupat ja Kehitysmaakaupat Suomessa

Maailmankauppojen liiton jäsenkaupat aakkosjärjestyksessä paikkakunnan mukaan

Reilun Kaupan Tähti/A-Star Oy

Hämeentie 48
00500 Helsinki
p. 09-773 4323
tahti@kaapeli.fi
www.reilunkaupantähti.fi

Maailmankauppa Kirahvi

Vain tapahtuma- ja markkinamyyntiä.
Toimisto ja varasto:
Rengonraitti 22 as 1
14300 Renko
p. 050-376 2424
kirahvi@virpi.net

Maailmankauppa Kiela

Ivalontie 12
99800 Ivalo
puh./fax 016-662005
kiela.inari@luukku.com

Maailmankauppa Päiväntasaaja

Koskikatu 11
80100 Joensuu
p. 050-443 5503
paivantasaja@elisanet.fi

Maailmankauppa Mango

Kauppakatu 5
40100 Jyväskylä
p. 014-216 431
mango@maailmankauppa.inet.fi
www.maailmakauppamango.net

Jokilaakson Maailmankauppa

Arja Paakkanen
Kumpulantie 15
42100 Jämsänkoski
p. 014-713 758
arja.paakkanen@saunalahti.fi

Kokkolan Maailmankauppa

Torikatu 13, 67100 Kokkola
p. 06-831 3264
klanmaailmankauppa@netti.fi

Kouvolan Maailmanpuu

myyntipiste:
Kouvolan Luontokauppa
Keskikatu 6
45100 Kouvola
p. 050 574 4527/Tiina Saavalainen

Kuhmon Kehitysmaakauppa

Seurakuntakeskus
88900 Kuhmo
Sointu Sallinen
p. 08-655 0465
kuhmonmaailmankauppa@luukku.com

Maailmankauppa Sikitiko

Myymälä 016, Kauppahalli
53100 Lappeenranta
p. 05-415 3651
kehylpr@pp.inet.fi
yhdistykset.etela-karjala.fi/kemayh/

Lohjan Maailmankauppa

Kalevankatu 1
08100 Lohja
p. 019-331 646
kauppa@lohjanmaailmankauppa.sivut.fi

Kehitysmaakauppa Karibu

Kauppahalli
50100 Mikkeli
p. 015-369 133
mari.ylonen@e-ylonen.inet.fi
kemamikkeli@suomi24.fi

Juuttiputiikki

Hallituskatu 11 L 4
90100 Oulu
puh./fax 08-311 5189
putiikki@juuttiputiikki.fi
www.juuttiputiikki.fi

Raahen Maailmankauppa Hiirenkorva

Koulukatu 3
92100 Raahen
p. 08-221781
hiirenkorva@suomi24.fi

Maailmankauppa Elimu

Rovakatu 9
96100 Rovaniemi
p. 044 318 2188
elimu@maailmankauppa.elimu.org
www.maailmankauppa.elimu.org

Savonlinnan Kehitysmaakauppa

Olavinkatu 48
57100 Savonlinna
p. 015-514 456
kehitysmaakauppa@yahoo.com
www.geocities.com/
kehitysmaakauppa/

Tampereen Kehitysmaakauppa

Kohmankaari 3
33310 Tampere
p. 03-344 6770
fax 03-345 0521
posti@kehitysmaakauppa.org
www.kehitysmaakauppa.org

Maailmankauppa Tasajako

Kehräsaari, A-talo
33200 Tampere
p. 03-222 8826
maailmankauppa@tasajako.org
www.tasajako.org/

Maailmankauppa Aamutähti

Eerikinkatu 5
20100 Turku
p. 02-250 2191
fax 02-251 7465
tumakaup@sci.fi

Rauhanpuolustajien

Maailmankauppa
Alinenkatu 26 B
23500 uusikaupunki
p. 02-841 6532

Äetsän Kehitysmaakauppa

Kontintie 5
38300 Kiikka
p. 03-513 1221

Yhdistykset ja toimintaryhmät

Helsingin Kehitysmaakauppayhdistys

c/o Planet fair trade
Kolmas linja 12
00530 HKI
www.planetfairtrade.net/yhdistys
uusivaihde@hotmail.com

Hyvinkään kehitysmaayhdistys ry

Pj Aimo Juhola
Uima-altaankatu 29
05820 Hyvinkää
p. 040-5060 796
aimo.juhola@pp.inet.fi

Kajaanin kehitysmaayhdistys ry

c/o Päivi Turunen
Pihkapolku 25
87500 Kajaani

Kotkan Maailmankauppa

Naakantie 37
48230 Kotka

Kuopion kehitysmaayhdistys Juutti ry

c/o Elämänlanka
Torikatu 17
70110 Kuopio
p. 017-261 4774
juutti.ry@gmail.com

Lahden kehitysmaakauppayhdistys

c/o Jarkko Pylväs
Karstulantie 8 D 61
00550 Helsinki
puh. 041-505 2745
jarkko.pylvas@helsinki.fi

Oulun eteläisen alueen

maailmakauppayhdistys
c/o Anu Hilli
p. 050-552 4947

Uusi Tuuli ry (Estelle)

Aurinkotehdas
Kirkkotie 6-10
20540 Turku
p. 02-233 9313
laiva: 040-596 9918
fax 02-2371 670
uustuuli@estelle.fi
www.estelle.fi

Reilun kaupan erikoisliike

MAAILMANKAUPPA MANGO

Maailmankaupat – Reilua kauppaa